

ABONAMENTUL
Pe un an . . . 28.— Cor.
Pe jumătate an 14.—
Pe 3 luni . . . 7.—
Pe o lună . . . 2.40

Pentru România și străinătate:
Pe un an . . . 40.— franc
Telefon
pentru oraș și interurbane
Nr. 750.

REDACTIA
și ADMINISTRAȚIA
Strada Zrinyi N-rul 1/a.

INSERTIUNILE
se primesc la administrație.

Mulțumite publice și Lee
deschis costă șirul 20 fil.
Manuscrisele nu se în-
napoiază.

ROMÂNUL

Alianța naționalităților.

De A. D. Xenopol.

Iași, 28 Septembrie n.

Mărturisim spre rușinea noastră că nu ne sunt cunoscute, așa cum ar trebui să fie, condițiile vieții fraților noștri de peste munți. De aceea rugăm să ni se erte dacă cele ce vor urma în aceste rânduri se vor părea poate neconforme cu starea reală a lucrurilor. Dar cele ce vom spune sunt de o așa tărie logică încât ele se impun oricărei minți cugetătoare. E drept că relațiile omenești trebuie să fie seamă poate mai puțin de nevoile logice decât de condițiile psihologice în care ele se îndeplinesc. Și se poate că, deși logic vorbind, părerea ce v'om expune să fie absolut îndreptățită, ea să întâlnească piedeci psihologice în realizarea ei care să o facă peste putință de gândit măcar, în starea de astăzi sufletească a naționalităților deosebite de Unguri din regatul sfântului Ștefan. Dar sfârșim cu aceste considerații și ghicitori filosofice și intrăm în materia directă.

Este un ce netăgăduit, anume că regimul maghiar a ajuns o groază pentru naționalitățile ce au avut nenorocirea de a fi adunate de fatalitatea istorică sub stăpânirea poporului unguresc.

Tratare mai brutală, mai nedreaptă și mai lipsită de cel mai elementar simțământ de omenie decât aceea pe care Ungurii o impun naționalităților nemaghiare, nu s'a întâlnit nici odată în decursul istoriei. O pretenție tot atât de absurdă pe cât și de ridiculă este mărturisită la lumina zilei cu cinismul cel mai

revoltător, că în Ungaria nu există decât o singură nație, cea maghiară, care singură are drept de a se folosi de toate bunurile vieții de stat, iar toate celelalte popoare din acest regat trebuie să muncească numai în folosul nației stăpânitoare. Pentru a reflecta numai la Români este netăgăduit că 4 milioane de suflete sunt ținute să-și dea tot rodul activității lor numai spre îngrășarea, cultivarea și poluirea poporului maghiar. Școalele sunt de 2 feluri: Școalele de stat maghiare cu limba de propunere cea ungurească și școalele confessionale, aceste din urmă susținute din contribuțiile voluntare ale poporului și în care ar trebui să învețe românește — dar cărora li se impune pe fiecare an mai mult programe maghiare, apoi se iau în contra acestor școli confessionale o mulțime de măsuri de șicană, care neîndeplinite — din lipsă de mijloace — conduce la prefacerea acestor școale în școale de stat maghiare. Este cunoscut că la seminarul din Budapesta seminaristii români sunt opriți de a vorbi românește — la universitatea din Cluj este un singur curs de literatura română propus de un negat român care mai mult batjocurește decât explică materia pe care o predă.

Judecătoriile dela mică până la mare, cancelariile administrative, ordinele ministeriale, textul legilor toate își găsesc rostirea în limba maghiară absolut neînțeleasă pentru imensa majoritate a populației române de peste munți. Banii românești mai slujesc spre a plăti jandarmii care arestează pe gazetarii români, sbirii care omoară pe alegătorii români ce au nenorocirea de a se duce la urnă spre a vota pe unul dintr'ai lor.

Patru milioane de Români sunt reprezen-

tați în camera din Budapesta de cel mult 10 sau 4 deputați pe când Ungurii adevărați, plus 2 milioane de împrumut — Evrei — sunt reprezentați prin mai multe sute. Cultura superioară a Românilor cea universitară este cu totul înlăturată încât poporul românesc este nevoit pentru ideile mai nalte a-și încătușa mintea în o limbă absolut străină firei lui latine pe lângă că e o limbă inferioară, aglutinată, care redă ideile numai prin aproximație și face cu neputință o pătrundere mai adâncă în tainele cugetării.

Sârbii și Slovaci nu stau mai bine ca Români, iar Croații deși au o autonomie ceva mai răsărită avându-și dieta lor și un guvernator special al țării — care nu e vorbă e întotdeauna un maghiar — și o universitate în Agram, sunt conduși totdeauna cu baioneta în șale sub regimul stărei de asediu încât și autonomia lor se reduce la nimic.

Va să zică toate naționalitățile din Ungaria, Români, Slovaci, Sârbii și Croații sunt supuși celui mai odios regim pe care și-l poate cinea închipui — și toate aceste popoare luptă și protestează contra apăsării careia sunt expuse căutând zile mai bune. S'ar părea după logica lucrurilor că aceste popoare ar trebui să se unească în contra apăsării comune, să facă front contra Ungurilor și să lupte nu numai fiecare aparte pentru a-și apăra bunurile materiale și culturale amenințate, ci toate să mai aibă și o organizare comună de împotrivire care le-ar însuti puterile, întrucât dacă fiecare în parte este mai mic în număr decât poporul stăpânitor toate împreună îl covârșesc aproape la îndoit, și nu știu zău cum ar putea să reziste indefinit minoritatea unei majorități, pe când așa cum stau lucrurile Ma-

Phaëthon.

— În amintirea lui Vlaicu. —

Al. Ciura.

II.

Privesc cea din urmă fotografie a lui Vlaicu pe catafalac.

Recunosc zimbetul lui sfidător, incremenit în colțul gurii.

Mă înfioară însă paloarea feții, pe care o văd acum pentru a doua oară, — și amintirile mi se răscolesc mai impetuoase ca ori când.

Era în ajunul sborului din Blaj.

Nenea Iancu, cu care ne înapoiaserăm dela hangar — vă mai aduceți dumneavoastră aminte de: Nea Iancu Caragiale? — își întrepruse, pe o clipă, magistralul discurs despre Dumnezeu, își potrivî ochilarii pe nas și întrebă apoi nervos:

— Bine, măi băeți, unde e Vlaicu?

Privim în jur de noi; scaunul lui Vlaicu era gol. Se strecurase, pe neobservate, după spusele că-i e somn și are dureri de cap.

— Doarme, nea Iancule; doarme pe laurii ce-i va secera mâne.

Măestrul lăsă paharul pe masă și ne spuse în șopot:

— Veniți, mă, să vedem cum doarme Vlaicu... poate om simți și noi ceva din visul lui astral... Dar să veniți după mine în vârful deve-

telor... ori descultați-vă, cum se descultă mohamedanii, când intră în casa de închinare...

Ne strecurăm tiptil pe urma Măestrului, în cameră.

Vlaicu dormea pe otoman, cu fața întoarsă spre părete... Era de-o paliditate, ce-ți da fiori.

Când ne-am înapoiat la masa din curte, Măestrul începu, cu glas scăzut:

— Ați văzut, băeți, cât era de palid... Par'că murise!... M'am apropiat cu lumânarea de el și am remarcat o cută în dreptul sprâncenelor, criteriu al omului de geniu... Puțini oameni au cuta aceea, — nu un promil, ci abia un promilion! — dar oamenii aceia se sting cu zile, căci prea e intență lumina ce o răspândesc, mistuindu-se... Eminescu s'a dus la vârsta de patruzeci de ani... pe mine m'a mai răbdat Dumnezeu, căci, pe semne, eram mai tâmpit; iar cât pentru voi, n'aveți nici o teamă, puteți să pregătiți, de pe acum, festivitățile centenarului dela ziua natală... Dar Vlaicu, mă, să știți, că se duce; de n'aș grăi într'un ceas rău... dar simt eu, că se duce în grabă... Ce vreți băeți; el e prea mare pentru un neam de inconștii.

Cuvintele Măestrului cădeau orele, ca ale unui oracol stăpân peste destinul omenirii.

— Mai turnați, băeți, un pahar de vin! Ce mă priviți așa de zăpăciți. Am vrut să vă incurc nițel, mă, nu vă pierdeți capul! Nu vă fie teamă, n'o să se prăpădească Vlaicu. Măne seară tragem în cinstea lui un chef, numărul unu!

Măestrul începe iarăș cu glumele, dar glu-

mele lui nu prind de data asta... Oamenii stau cu privirea ațintită în gol, sub povara unui presimt, pe care zadarnic încearcă să-l alunece.

— Bună seara, Măestre! — auzim glasul lui Vlaicu.

Tresărim cu toții, ca treziți brusc dintr'un vis urât.

— Ce crezi, Măestre — urmă el — că eu dorm chiar așa de greu. Nici nu dormiam, ci stam așa tolănit... Mi-e prea lungă vremea până mâne după amiază... și mi-e teamă, că n'o să am și mâne vremea asta frumoasă. Când ați intrat în cameră, am închis ochii, să credeți, că dorm....

— Ba zău, Vlaicule — răspunse Măestrul — știi tu ce vorbiam? Să te mai astimperi cu mașina aia a ta și s'o dai dracului... Ia-ți piloți domnule, deschide, o școală de pilotaj și dă-le drumul, să sboare ca mustele, dar tu oprește-te, mă, că-ți frângi gâtul odată și pe urmă s'a isprăvit....

— Ți-e ușor d-tale, Măestre, să vorbești așa și e ușor și lui Bleriot să creadă în mașinile lui piloților, căci are o sută. Dacă i-se prăbușește vre-una, îi rămân atâtea altele întregi. Dar eu n'am decât o mașină, și n'o pot încredința altuia, căci dacă îmi cade cu ea, ce mă fac eu? Mi-e dragă, ca un copil al meu... Apoi îi liniștit, măestre, că n'o să-mi frâng gâtul... Mașina mea e așa de perfectă și mă ascultă, căci doar eu i-s tată! Apoi chiar de-o fi să mi-l frâng! Toți oamenii isprăvesc prin a-s

ghiarilor fiind mai numeroși decât fiecare din naționalitățile nemaghiare în parte, menținerea lor abuzivă în supremația ce și-au însușit-o se poate urma la infinit.

Nici o urmă până acuma a unei acțiuni comune între Români, Slovaci, Sârbi și Croați, nici un congres politic al tuturor acestor popoare, nici un comitet de acțiune, nici un sprijin material. Cu toatele săvârșesc numai cât o lucrare atemică despărțită și deosebită ca și când fiecare ar avea de îngrijit numai de interesele sale particulare.

Să ne jerte popoarele din Ungaria! Dar noi considerăm această ținută a lor ca cea mai mare greșală politică și credem că ea ar trebui îndreptată cât mai curând și, îndrumat o acțiune comună contra omnipotenței maghiare, s'ar vedea imediat rezultatul acestei acțiuni căci Ungurii ar trebui să-și vină în fire când ar vedea că Români, Slovaci, Sârbi și Croați se fac o apă a cărei valuri ar amenința să înghită insula evreo-maghiară.

Pun această chestiune în desbatere și rog să fie lămurită din punct de vedere psihologic, adică dacă poate starea sufletească a acestor popoare fac cu neputință o acțiune comună contra asupritorului comun, căci logic vorbind ni se pare că unirea tuturor contra Ungurilor este o nevoie neapărată cerută de garantarea existenței lor.

Dușmanii Albaniei.

București, 20 Septembrie n.

Dușmanii statului albanez în formațiune se pot împărți în două mari categorii: externi și interni, unii mai primejdioși decât ceilalți. Dușmanii externi sunt Grecii și Sârbi, cari nu se dau înlaturi dela nici un mijloc permis și nepermis — mai ales nepermis — ca să provoace dezordini în Albania, în scopul de a o prezenta în fața Europei ca o țară pe cât de înapoiată pe atât de anarhică. Sârbi cari, au avut nenorocirea să-și anexeze și multe teritorii exclusiv albanezești, au inaugurat la nouii supuși Albanezi de origine, un sistem de guvernare absolut tiranic, dorind ca să transforme în Sârbi o rasă a cărei tenacitate a rezistat tuturor cataclismelor ce s'au deslănțuit asupra bravului neam al

Șkipetarilor în decursul celor cinci secole de dominațiune despotică a sultanului din Constantinopol. Se vor convinge și Sârbi, după cum s'au convins și Turcii — însă prea târziu — că poporul albanez nu se poate stăpâni prin sisteme despotice și experiența ne va dovedi cât de curând, că afirmațiunea noastră este exactă.

Răscoala Albanezilor din Djakova și celelalte ținuturi locuite de Albanezi și mestecate la Sârbi este o dovadă mai mult, că popoarele nu se asimilează prin baionetă. Ceea ce se întâmplă Albanezilor din partea Sârbilor la Nord și la Nord-Est, se întâmplă la Sud din partea Grecilor și cu mai mare înverșunare. Grecii n'au știut niciodată să păstreze măsura. Strănepoții lui Efiatle organizează demonstrații ostile comisiei însărcinate cu delimitarea graniței de sud a Albaniei. Nu s'au mulțumit să treacă în recensământ pe toți locuitorii din noule teritorii, ci au conșcris și pe cei din zona contestată, sub denumirea de *elen* și vor să ia în același timp dela toți Românii și Albanezii câte o declarație, că de bună voie renunță la naționalitatea lor. Ii înarmează în masă și îi pune cu de-a sila să demonstreze împotriva comisiei internaționale, cerând ca să fie definitiv încorporați la statul Eladei!

Aceste manopere grecești sunt prea cunoscute marelui opinii publice din Europa, ca să mai fie luate în seamă și mai ales când ele se produc la Corifa, Cologna, Arghicastro, Premeti, ținuturi prin excelență albanezești.

A doua categorie de dușmani sunt cei interni, grupați în jurul lui Essad Pașa, care cu bună știință face jocul dușmanilor firești ai Albaniei. Essad Pașa deși originar din Albania, totuși n'a lucrat niciodată în senzul aspirațiilor albanezești. Essad a fost omul de încredere al sultanului Hamid și a rămas refractar nouilor idei liberale profesate de toți marii patrioți albanezi. Lovitura ce pregătește ca să dea Albaniei, nu va reuși, deoarece Albanezii se vor solidariza ca un singur om și îi vor paraliza la timp ori ce acțiune ostilă guvernului din Valona. Proclamația lui Essad, că Albania să fie declarată autonomă sub suveranitatea sultanului, nu va găsi aprobare nicăiri în Albania, și toată suflarea albaneză a protestat energic împotriva acestei utopii. Albanezii sunt ferm hotărâți, ca să proclame prinț al Albaniei pe un prinț creștin și cele mai multe șanse le are prințul Wilhelm de Wied, nepotul grațioasei regine a României.

Toți Albanezii, mohamedani și creștini, sunt încredințați, că numai un prinț creștin poate să garanteze siguranța și prestigiul noului stat. Ei sunt hotărâți să rupă definitiv cu regimul *seriatului* incomparabil cu progresul și civilizațiunea statelor europene.

Austria și Italia, cari veghiază, la formarea statului albanez, să sperăm, că vor ști să facă, ca Albania să iasă triumfătoare în lupta ce duce împotriva dușmanilor firești și nefirești și să facă ca flamura cu vulturul negru să falfăie în permanență majestuos în Albania independentă.

In cercurile oficiale de aici circulă cu persistență șvonul, că evenimentele ce se desfășoară acum în Albania, sunt rezultatul acordului intervenit între Serbia și Grecia. Iar aceste aliate aruncă vina asupra Italiei, Austriei și Bulgariei — mai ales asupra acesteia din urmă — care are tot interesul să pescuiască în apă tulbure, sperând, că ceasul revanșei a și sosit.

Ceea ce este cert, e faptul, că mult dorita liniște în Balcani e departe de a se întrona din cauza vecinicilor conflicte ale naționalităților, iar Europa își pierde pe zi ce merge din autoritatea și prestigiul ei în Balcani.

Pyrrhus.

Conferință apropiată a comitetului nostru național. Pentru a lua hotărârile necesare în preajma redeschiderei parlamentului și pentru a fixa un program de propagandă, membrii comitetului nostru național se vor întruni peste câteva zile, probabil în Arad, ori la Budapesta.

Călătoria miniștrilor ungari la Viena. Ni se anunță din Budapesta: Ministrul de finanțe, Teleszky va pleca încă în cursul acestei săptămâni la Viena, unde va avea o întrevedere cu ministrul de finanțe austriac și cu ministrul comun de finanțe, în chestia bugetului comun.

După cum s'a mai anunțat, peste câteva zile vor pleca la Viena și ministrul de justiție Balogh și ministrul de interne Sándor, pentru ca să obțină dela monarh sancțiunea prealabilă a proiectelor ce se vor discuta în sesiunea de toamnă a camerei ungare.

Se știe că **parlamentul își începe sesiunea de toamnă în 8 Octombrie.** Se anunță mai recent, că parlamentul, îndată după deschidere, se va

frânge gâtul — nu-i așa? — cel puțin să știi, că ți l-ai frânt pentru un lucru mare...

Dimineața ne pomenim într'o bubuitură ca aceea a unei explozii.

Sărăm speriați din așternut și prin fumul ce se răspândește în curte zărim dinții albi ai lui Vlaicu.

Zimbă cu multă voie bună.
— V'ați speriat? Uite am încercat puțină benzină... să văd cum explodează, dacă dau foc unui evant mai mărișor... Dar a sunat, mă, ca un treasc, fir'ar a dracului, și-acum îmi țiuie urechile... *Bună* benzină; nici n'aș fi crezut!

Apoi începu să-și adune șuruburile motocicletei, pe care o desfăcea și o ungea în fiecare dimineață, înainte de a-și lua drumul spre hangar.

Aici lumea începuse să se adune încă din zori, în așteptarea marelui eveniment, ce avea să electrizeze o lume întreagă.

Cerul e senin, prevestind, o vreme minunată.

Ieșim din hangar, după ce Vlaicu încearcă motorul, pornind elicele într'un vijit groaznic.

Ne amestecăm în mulțime, intrăm la ședință, ca să ieșim iarăși după câteva clipe, ne oprim la o bere și rămânem surprinși, când ceasornicul ne arată numai 10 și jumătate.

Nu se mai dăpână odată cele 45 ore, ce ne despărțeau de clipele falnicului sbor?

Lumea e agitată la culme — luându-o spre Câmpul Libertății, îndată după masă.

Seara, după sborul triumfal, Vlaicu a mâncat puțin, se plângea de dureri de cap și s'a trântit, îmbrăcat cum era, pe un otoman.

După un somn de abia o oră ne pomenim cu el în mijlocul nostru. Era vesel; luă o cafea cu rom, apoi începu să ne povestească, la zecile de întrebări, ce-l năpădiau de pretutindeni.

— Frică? Nu, de asta nu poate fi vorba, căci dacă ți-e frică nu te incurci cu mașini de sborat, din capul locului. Când privesc în jos, mă uit în totdeauna oblic și așa uit, că sunt la înălțime așa de mare și că la câteva palme sub mine se începe *nimicul*. Dacă nu privesc spre pământ, am senzația, că stau pe loc deși motorul funcționează cu maximum puterii. Plutesc ca ne șine nevăzute... Ici-colo câte o mică legănare, când de subțutul meu e un riu, sau chiar și drumul de țară. Curenții de aer, ce se formează deasupra lor se întind până sus, în straturile cele mai înalte... Au mult haz paserile, ce se dau speriate din calea mea, ascunzându-se care încotro. Ele cred, de bună seamă, că mașina mea e un vultur urias, ce are să le prăpădească într'o clipă, dacă nu se ascund, de cu bună vreme... Aclamările publicului s'au foarte lămurit și-mi servesc și ca busolă de înălțime și distanță.. De gândit nu mă gândesc la nimic deosebit... De două-trei ori trec în revistă șuruburile mașinei. Nu vă puteți închipui, cu câtă siguranță îmi dau

seama, acolo sus, de cel din urmă șurub chiar. Le văd pe toate înaintea mea, le cumpănesc, le număr și când am trecut peste socola asta mentală, trec vesel înainte, pe deplin convins, că orice accident, cât de neînsemnat ar fi el — este cu totul exclus... Câte odată mă opresc în socola mea — și nu-mi pot da seama de cutare șurub. Atunci mă opresc, aterizez cât mai repede posibil și examinez șurubul cu pricina. Și, de obicei, aterizarea era o foarte cuminte măsură de prevenție... Altcuiva nu mi se poate întâmpla; motorul fiind de desubt, o răsturnare a aparatului nu e cu puțință, iar dacă motorul ar înceta să funcționeze, mașina are destulă energie motrice, ca să mai sboare vre-o douăzeci de minute și, în vremea asta, îmi aflu eu și loc acomodat pentru aterizat. Ce mi s'ar mai putea întâmpla? O explozie a motorului? Asta e cu puțință, dar păreții motorului sunt așa de groși și construcția lui atât de perfectă, încât nici nu mă gândesc la așa ceva. Cu aceeași probabilitate m'aș putea gândi la explozia lămpii de pe masă — ce poate urma în orice clipă — la un cutremur de pământ ce poate urma de asemeni în orice clipă, în sfârșit la un trăsnet sau la un meteor, ce te pocnește oblu în vârful capului. Toate aceste sunt lucruri posibile, dar cine se gândește la piedici așa de copilărești, când e vorba să te iei de piept cu văzduhul și să cucerești o parte a lumii, pe unde picior de pământean n'a călcat încă!...

ajurna,
face rap
zintate

Minist

Ni se au
11 fără u
în palatul
tele Ber
Dr. Bill
Tot ie
Sa mona
Viena, ba

Prob

telui Ti
vernul s
Croația
și acea
virea pr
din part
sârbe. S

a fi însă
pându-s
primulu
sinul co
cea mai
cintă și

rului. In
sârbe a
nici vor
membri
ca țintă

Nu r
telui Kl
rului gu
știrea, c
baronul
trebuie
niști și
Khuen
nici dec
Croației
cut astf

Prim
ționale,
comisar
— în co
plin rei
vesteste
Slavoni
cu bărb

Bar

nează.
șeful s
de Höt
ieri pe
avut în
ministr
baronu
telegra
Tagbla
despre
curile e
țească
cădere
nună
audien

1
i
7

ajurna, până când comisiile respective își vor face rapoartele asupra proiectelor de legi prezentate de guvern.

Ministri comuni în audiență la Maj. Sa monarhul. Ni se anunță din Viena: Ieri înainte de amiază la orele 11 fără un sfert, Maj. Sa monarhul l'a primit în audiență, în palatul dela Schönbrunn pe ministrul de externe, contele Berchtold, iar la orele 11 pe ministrul de finanțe Dr. Bilinski.

Tot ieri la orele 12 s'a prezentat în audiență la Maj. Sa monarhul și ministrul plenipotențiar al Greciei la Viena, baronul Braun.

Problema croată. În legătură cu audiența contelei Tisza s'a anunțat din sursă vieneză că guvernul speră a restabili stările constituționale în Croația încă în anul acesta. S'a mai anunțat însă și aceea că guvernul ungar va fi sprijinit în rezolvirea problemei croate nu numai de unioniști, ci și din partea partidului autonom și a coaliției croato-sârbe. Speranța aceasta a guvernului ungar pare a fi însă zădărnicită, căci ziarele opoziționiste ocupându-se cu comunicatul publicat despre audiența primului ministru ungar, declară categoric că în sinul coaliției croato-sârbe domnește solidaritatea cea mai desăvârșită în toate chestiile și în consecință și în chestia capabilității de muncă a saburului. În ce privește o cooperare a coaliției croato-sârbe atât cu partidul autonom cât și cu unioniștii, nici vorbă nu poate fi. Chiar și cei mai moderați membri ai coaliției refuză ori ce plan, care ar avea ca țintă cooperarea.

Nu mai puțin interesantă e și desmintirea contelei Khuen-Héderváry publicată în coloanele ziarului guvernamental din Croația „Drau” referitor la știrea, că el ar fi aprobat soluția contemplată de baronul Rauch, după care în viitorul sabor croat trebuie creat un partid de muncă din vechii unioniști și din membrii partidului autonom. Contele Khuen declară, că el, chiar din contră, n'a aprobat nici decum excluderea Sărbilor din viața politică a Croației. De altcum baronul Rauch nici nu i-a făcut astfel de propoziții.

Primul pas pentru restabilirea stărilor constituționale, se crede, că se va face îndată după audiența comisariului Skerlec, care — după cum se anunță — în cele mai apropiate zile va părăsi spitalul, deplin reînălțat și își va relua activitatea. Se vestește că toți prefectii de comitate din Croația și Slavonia vor fi înlocuiți în cel mai apropiat viitor cu bărbați de încredere, ai guvernului ungar.

Baronul Conrad de Hötendorf nu dimisionează. Am anunțat în numărul precedent că șeful statului major al armatei, baronul Conrad de Hötendorf întrerupându-și concediul a sosit ieri pe neașteptate la Viena, și că la amiază a avut în ministerul de război o consfătuire cu ministrul Krobotin. De sine înțeles, că sosirea baronului Conrad de Hötendorf la Viena și telegrama ce a trimis ziarului „Neues Wiener Tagblatt”, prin care desminte categoric știrile despre demisia sa, au provocat senzație în cercurile din Viena și au făcut ca deodată să amuțască toți cei ce i-au vestit cu atâta siguranță căderea. O telegramă sosită azi din Viena, anunță că șeful statului major s'a prezentat în audiență la Maj. Sa monarhul.

Ecouri din politica ungurească.

**Alarmă caracteristică.
Declarații dela vânătoare.**

Arad, 30 Septembrie.

Presă ungurească exagerează și pervertește declarațiile făcute de oratorii noștri în congregația de ieri a comitatului Arad.

Dlul deputat Ștefan C. Pop îi atribuie declarații pe cari nici nu le-a făcut. Pretinde, de pildă, presa maghiară, că dsa ar fi recunoscut existența unor „tratații” cu contele Tisza și cu guvernul în timpul când actualul șef al guvernului era președinte al camerei. Adevărul e că d. Pop a spus foarte lămurit, că n'au existat decât pure *convorbiri* inițiate de contele Tisza, cari *convorbiri*, însă, n'au împiedecat de loc și nici n'au stânjenit atitudinea istorică a comitetului nostru național. Acei din membrii comitetului, cari au stat de vorbă cu contele Tisza au afirmat în mod ideal neclintirea partidului nostru pe temelile ce i le-a pus trecutul. Iar dacă ziarele ungurești, nu conținesc a perverti adevărul, înțelegem că ele socotesc a găsi o armă mai mult împotriva guvernului, fie această armă chiar mincinoasă. Fixăm iarăș procedul ziarelor ungurești din opoziție, ca să prevenim odată mai mult nedumeririle ce ar putea să se trezească, — durere — nu numai în opinia noastră publică puțin educată, ci chiar și în unele din ziarele noastre de partid.

Tot în legătură cu cele întâmplăte în congregația de ieri a comitatului Arad, ziarele ungurești se lasă alarmate de niște artificii puerile, dar totuși semnificative. Ele prefind, anume, că cunoscutul nostru luptător, d. Dr. *Iustin Marșieu*, — în energicul apel ce a adresat celor din fruntea comitatului, prevenindu-i pentru a nu mai săvârși, cu ocazia iminentelor alegeri congregaționale, ticăloșiile din trecut, — ar fi zis cuvintele:

— *Noi, conducătorii poporului, nu-i vom mai da sfatul să se resemneze în fața teroarei baionetelor, ci-i vom striga: ia coasa și nu te lăsa!*

Firește, d. Marșieu nu e atât de naiv să se preteze atât de ușor unei senzații dorite de gazetarii unguri, — dsa n'a spus amenințarea asta, ci a spus numai ceia ce s'a putut ceti în raportul nostru fidel de ieri.

Constatăm adevărul, nu pentru alt motiv, decât numai fiindcă noi cinstim întotdeauna adevărul. Artificiile alarmei cu *coasa* sunt deci fabricate de redacțiile ungurești și tot ele se sparie de spectrul evocat... Foarte caracteristic lucru.

De altfel ziarele ungurești au și o „senzație” adevărată. S'a rostit, mă rog, contele Andrassy. Ii răspunde abia acum contelei Tisza. N'a putut mai curând, pentru că era la vânătoare în munții ardelenesti ai Turzii, prin pădurile muntelui *Secătura*. Secătura de grof era tolănit pe-o blană la marginea pădurii,

când l'a găsit corespondentul ziarului „Magyar Hirlap”. Și acolo, pe pământul acela străjuit de peste trei veacuri de umbra lui Mihai, mălăietul conte, care voise să ne sdrobească cu sistemul electoral pluralist, a făcut o serie de declarații saturate de îngâmfare feudală, șovină. În schițarea nouă a programului partidului „constituțional” nu și-a adus cu nici un cuvânt aminte de fatala problemă a nemulțumirilor și revoltei românești, ci a bătut numai apa în piua.

La ce am mai reproduce declarațiile interminabile ale grofilor de orice categorie?

Contele Andrassy n'a înțeles, în munții Turzii, șopotul vremilor și a trecut năuc prin panorama aceia dumnezeiască, ale cărei sfidări sunt încă tot mute...

Dinamită în coastele lui Árpád.

**Un necunoscut a pus o dinamită la monumentul
milenar de pe Tâmpa.**

Brașov, 29 Septembrie.

Cetim în „Gazeta”:

Sâmbătă seara după oarele 6 s'a auzit prețutindeni în Brașov, cu deosebire în părțile Scheiului, o puternică detunătură pricinuită de o explozie, care a pus în mișcare geamurile și obiectele din casele oamenilor. După câteva minute de panică ne mai urmând alte detunături, oamenii din case și cei ce se preumblau pe străzi, s'au liniștit și și-au văzut de ocupațiile lor.

Zgomotul detunăturii produse, venind de către Tâmpa, căpitanul poliției d. F. Albrich a dat însă imediat ordin gardiștilor, să erueze cauzele acestei explozii. Trei gardiști au urcat Tâmpa și ajungând la picioarele monumentului lui Árpád au constatat că detunătura a fost pricinuită de un atentat săvârșit cu dinamită asupra monumentului. Neputându-se din cauza întunecimei constata pagubele produse asupra monumentului, gardiștii s'au reîntors către miezul nopții și au relatat cele constatate. Duminecă dimineața s'au continuat cercetările al căror rezultat este, după comunicările făcute nouă de d. căpitan Albrich, următorul:

Atentatul a fost săvârșit cu o dinamită, care a fost așezată cu ajutorul unei prăjini la o înălțime de 6 $\frac{1}{2}$ metri pe soclul de piatră, pe care se înalță figura lui Árpád. Dealungul acestei prăjini a fost legat un fitil condus de pe pământ până la bucata de dinamită, care a făcut explozie. Explozia n'a ledat statuia, dar a spart o parte a soclului căzând la pământ bucăți de piatră în greutate de 400—500 chilogramme. La marginea de sus a soclului, pe care sunt așezate picioarele statuei, se mai vede o crepătură.

În ce privește pe atentator sau pe atentatori nu se știe nimic sigur. S'a constatat însă pe baza fasiunilor birtășitei și a servitoarei dela „Casa de tir”, că cu aproximativ $\frac{1}{4}$ de oră înainte detunăturii produse de explozie un individ, înțolit în haine domnești, însă cam neglijat în îmbrăcăminte, a trecut fuga peste scările dela intrarea în grădina „Casei de tir”, cari formează în acelaș timp continuarea cărărușei, care duce spre Tâmpa. Atâta tot. Cercetările continuă.

Raportorul fițiucei „Brassói Lapok”, comunicând eri dimineață pe scurt știrea atentatului, pune atentantul — nici că se putea alfel — în

Dr. BALÁZS EMIL

institut pentru consultațiuni medicale,
TIMIȘOARA-centru Palatul Dauerbach.

Operează și vindecă boli de piele și sexuale cu razele Röntgen
Operarea polipilor și a altor formațiuni cu aceleași raze. Electroliză.
Metode electrice de vindecare. Massage electrice. Vindecarea
bolilor de beșică prin electricitate. Consultațiuni pentru opere-
rare și boli de piele dela 8—9 ore a. m. și dela 2—5 p. m.
Celor din provinci cărora se recere îngrijire mai îndelungată le
stă la dispoziție camere confortate anume. (Ba 927—60)

cărca Românilor, și. Ingenios cum este, află îndată și motivul acestei fapte, căci iată ce scrie:

„Despre făptuitor nu există nici o urmă dar deabea mai începe îndoielă, că atentatul revoltător l-au săvârșit Românii, poate tocmai pe motivul că chestia cocardelor elevilor piteșteni a fost rezolvită pentru ei (Românii brașoveni) în mod neplăcut...”

Până aci informațiile „Gazetei”. Azi primim dela corespondentul nostru din Brașov încă următoarele amănunte:

Cercetările de până acum nu au adus nimic pozitiv, iar poliția, Brașovului continuă în cea mai mare discreție săsească pe făptuitorii atentatului. Se dă cu socoteala că au fost mai mulți inși. Lângă monumentul de pe Tâmpa au găsit o batistă cu ajutorul căreia a fost fixat fitilul de un par mai lung. Batista, fiind de o calitate mai bună, dă oarecari indicii despre starea socială a făptuitorului.

Mare încercătură produce și fitilul care este dintre cele ce se folosesc la lucrările de sub apă. Focul pătrunde prin mijlocul lui la dinamită așa încât nici în apă nu se poate stinge. Nici în Brașov și nici în jurul Brașovului nu se poate găsi astfel de fitil, ceea ce pare a spune că atentatul a fost pus la cale cu multă grijă.

Primarul orașului Brașov a dat un raport amănunțit ministerului de interne despre atentatul de pe Tâmpa.

În aceeași seară a fost sfârcată și cumuna depusă pe statua reformatorului săsesc Honterus cu ocazia festivităților de sfințire a noului gimnaziu săsesc edificat cu ajutorul guvernului ungar.

A trezit vii resentimente faptul, că poliția, în zelul ei orb, a început să vexeze și pe studenții dela liceul românesc, — deși este cu neputință ca student să fi fost făptuitorul.

Cor.

Festivități aniversare la Năsăud.

1863—1913.

Gimnaziul superior fundațional din Năsăud invită la festivitatea și serata declamatorică-muzicală, împreună cu joc, pe cari le va aranja Vineri și Sâmbătă în 3 și 4 Octombrie n. 1913 în Năsăud în aula și sala de gimnastică a gimnaziului cu ocazia onomasticeii Maj. Sale regelui și a aniversării a 50-a a deschiderii gimnaziului.

Programul festivității: 1. Vineri în 3 Octombrie n. la 6 ore seara serenadă înaintea gimnaziului și a edificiului administrației fondurilor. 2. Sâmbătă în 4 Octombrie n. la 8 ore a. m. liturghie solemnă în biserica gr. cat. și parastas pentru sufletele fondatorilor și profesorilor morți; apoi sedință festivă în aula gimnazială. Seara precis la orele 7 jum. serată declamatorică-muzicală în aula gimnazială, apoi joc în sala de gimnastică. Prețul intrării la serată: de persoană 1 cor. 60 fil. Venitul este destinat pentru fondul „Mesei studenților” dela gimnaziu. Suprasolvirile se vor cuita în „Raportul” gimnazial.

Programul seratei: 1. a) „Oda gimnaziului”, b) „Imn popular” de Ios. Haydn coruri mixte. 2. „In spital” de G. Coșbuc, decl. de Ioan Bârsan elev în clasa a VIII-a. 3. „Imn ocazional” de A. Podoleanu, cor mixt. 4. Uvertura operii „Lucrezia Borgia” de G. Donizetti, solo de flaut (Artene Istrate, elev în cl. VI) cu acompaniament de pian. 5. „El-Zorab” de G. Coșbuc, declamare de Ilie Orăștean elev în cl. VIII. 6. „Noaptea” melodie franceză pentru cor bărbătesc. 7. Uvertura operii „Zampa” de F. Herold, solo de violină (Ioan Șerban elev în cl. VII) cu acompaniament de pian. 8. „Cântec barbar” de G. Coșbuc, decl. de Dumintru Nacu elev în cl. VIII. 9. „Pe apă” de F. Mendelssohn, cor bărbătesc. 10. „Cassierul” comedie într-un act de A. Gill și G. Richard localizată de Th. Alexi, predată de Vasile Oșan și Ioan Bârsan elevi în cl. VIII.

Scrisoare din Budapesta.

Societatea Petru Maior. — Cerem la Budapesta înființarea unui „Comitet filial” al Societății pentru fond de teatru.

Budapesta, 29 Septembrie.

Inceputul unei noi vieți de muncă, în sânul generației de azi, care va trebui să dirigeze eforturi energice în viața de toate zilele; la sate și în orașe, — se vede deja la societatea Petru Maior. Cincizeci de ani și-a format societatea un program vast, dar calitățile acestuia, n-au fost puse în valoare, cum de obicei vedem azi, că la toate societățile noastre culturale asemenea au fost perioadele primelor decenii de existență. Munca membrilor la aceste societăți s'a pierdut dela o generație la alta, covârșită totdeauna de planurile unui viitor mare, dar îndepărtat... Dacă societățile noastre culturale ar fi făcut o aplicare practică a cerințelor momentului, din generație în generație, n'ar duce și azi o existență așa de precară.

Societatea „Petru Maior” stă în fața unor prefaceri. Părăsind atmosfera închisă a localului unde a cam tănuțit în anii din urmă, își va afla de acum înainte adăpost în grandiosul palat al familiei Mocsonyi pe strada Baross Nr. 86. În palatul de curând zidit al ilustrei familii, va putea să se desfășoare în toată vigoarea ei, o mișcare energetică, înțeleaptă și sănătoasă.

În noul local studentimea va avea un suzeran anume pentru deprinderile sportive.

Îi lipsește însă societății o bibliotecă de valoare. Am zis anul trecut, într-o scrisoare, că publicul nostru dăruiește soc. P. M. numai cărți de cele rămase dela strămoși prin podurile caselor. Vor fi având și asemenea cărți valoare, dar numai pentru un muzeu, — biata societate are nevoie de o bibliotecă românească, cu o bogăție de cărți. Am văzut cum harnicul vice-președinte o aduce în ordine acum în pragul strămutării, d-sa mi-a spus, că din produsele literaturii noastre dela 1907 îneoaie n'avam mai nimic.

E de dorit și cerem cu insistență constituirea unui „comitet filial” al soc. pentru fond de teatru. Cine să-l conducă se va găsi, iar membrii: vom avea și de aceia. Dar iată cum înțelegem noi studenții de aici, un comitet filial:

Societatea fondului de teatru să trimită pe dl director Bănuțiu cel puțin două luni aici la Pesta, ca să formeze și să instruiască o trupă de diletanți, cu cari apoi zău că se va putea mândri. În fiecare an avem 3—4 buni cântăreți, și sigur de trei ori atâtea talente pentru a juca un repertoriu ceva mai superior unei bune trupe de diletanți.

— Un oarecare Dr. Buday tipărește un studiu de statistică asupra stării sanitare din Ungaria. Cât de trist vorbesc datele acelea. În Ungaria felix din 12.418 mii de comune numai 1380 au medic cu locuință în loc, 4114 comune la caz de lipsă aduc medic dela o depărtare de peste 10 kilometri. Iar din aceste patru mii comune, 991 sunt la o depărtare de 15 kilometri, — 690 la o distanță de 20 kilometri dela locuința celui mai apropiat doctor. Ba cei mai tristi în comitatul Ungvár, vecin cu comitatul Bereg, unde holera va înghiți sate întregi, se află comuna Erdöludas, care la caz de nevoie își aduce medicul dela o distanță de 54 km. Un comentariu e de prisos. Cei 1380 de doctori, între împrejurări normale, abia ajung pentru a ne apăra de epidemii, acum numărul lor este atât de insuficient, încât ținuturi întregi vor fi secerate de holera.

La 1908 țara a fost împărțită în 1174 de cercuri, fiecare cerc cu un medic cercual în frunte. Din 1174 de posturi numai 916 au medic. Lipsesc încă 258 de doctori din suma oficială.

E de interes obștească să se știe câți medici sunt pentru câte 10.000 mii de locuitori din Ardeal și Bănat, unde locuim noi. În Bănat și jurul Aradului pentru zece mii de locuitori sunt 1,3, iar pentru Bihor și Ardeal 0,8 medici la zece mii de suflete. Va să zică în Ardeal și Bihor zece mii de suflete la sate n'au un medic. Cartea aceasta este pentru noi de mare preț, dar și unghișor o considerăm ca cea mai autentică fotografie a stării sanitare publice. Este luată după datele oficiale ale biroului statistic.

Nu mai însir date asupra farmaciilor, acelea sunt și mai negre și mai în defavorul locuitorilor acestei nefericite țări. — Zic numai, că a venit ceasul vremii, ea părintii români, cari dau copii la carte să se cugete mai real și să vadă, că fiecare orașel are zeci de advocați români și tot atâți ovrei, iar medicii români nici unul.

R. S. M.

Cronica externă.

Un marcant fruntaș albanez despre răscoala Albanezilor.

Londra. — Un marcant membru al delegației albaneze, care petrece de prezent în Londra a declarat că al treilea războiu balcanic era un lucru hotărât încă cu prilejul congresului albanez din Triest.

Albanezii dispun de o forță armată îndestulătoare: la granițe se află 50.000 Albanezi armați, iar populația Albaniei mai poate pune pe picior de războiu încă alți 50.000 de bărbați. Foarte mulți soldați albanezi din armata turcească au trecut cu arme cu tot în tabăra Albanezilor răsculați. Speranțele de biruință ale Albanezilor sunt foarte mari, fiind soldații din armata sârbească foarte oboșiți în urma războaielor anterioare.

Mobilizarea întregii armate sârbești.

Belgrad. — Trupele sârbești continuă operațiunile de război împotriva Albanezilor. Comandant suprem al trupelor sârbești a fost numit colonelul Damian Popovici, fostul conducător al conjurației puse la cale la timpul său împotriva regelui Alexandru. Ordonarea mobilizării întregii armate sârbești e iminentă. Cercurile militare sârbești declară situația de foarte critică. Aici în general se crede că răscoala Albanezilor cu toată probabilitatea va putea fi înfrântă. Știrile sosite aici anunță că Albanezii au încetat să înainteze, deoarece trupele sârbești au cucerit mai multe poziții periculoase pentru Albanezi. În 3—4 zile se crede că trupele sârbești vor putea intra în ofensivă.

Lupte sângeroase.

Salonic. — Situația în Monastir e foarte critică. Locuitorii cuprinși de panică se refugiază pe teritoriul Serbiei vechi și la Salonic. Miliția din Monastir care a fost organizată pentru menținerea ordinii, s'a dovedit ca totul incapabilă. În apropiere de Monastir decurge o luptă mare și înverșunată între trupele sârbești și cele albaneze.

Valona. — În apropierea Dibrei se află 10.000 Albanezi, provăzuți toți cu arme noi. Din Dibra au fost aduși la Valona 300 de prizonieri sârbi.

Luptele ce s'au dat în jurul orașului Dibra — după cum se anunță oficial — au fost foarte sângeroase. Sârbii au avut cu acest prilej 1200 morți.

Belgrad. — Se anunță oficial că intrarea în acțiune a trupelor sârbești a fost încoronată de succes. Trupele sârbești concentrate din Monastir, Üsküb și Pristina au înfrânt trupele albaneze la Galliki. La Ochrida decurg încă lupte foarte sângeroase. 7000 de albanezi apără acest oraș împotriva trupelor sârbești.

Turcia se pregătește să deie o lovitură Greciei și Serbiei.

Londra. — În cercurile diplomatice de aici conflictul dintre Turcia și Grecia e judecat ca foarte grav. După o telegramă din Atena, în Constantinopol a apucat putere iarăș partidul răsboinic, care se pregătește să deie o lovitură Greciei ocupând Salonicul. E temere, că partidul răsboinic din Constantinopol va mâna Turcia într'un nou război chiar și împotriva voinței sultanului.

Constantinopol. — Poarta e ferm decisă a încheia pace cu Grecia, numai dacă contractul de pace va rezolvi și chestia insulelor din marea Egee.

Paris. — „Echo de Paris” primește știrea din Salonic, că trupele turcești ar fi trecut granița grecească, în apropiere de Kavalla.

Constantinopol. — Esad Pașa a intrat în tratative cu tinerii turci ca trupele turcești să atace Grecia și Serbia ca să recucerească dela ele fostele teritorii turcești și teritoriul albanez.

Inchetearea păcii între Turcia și Bulgaria.

Constantinopol. — Ieri seară delegații de pace au iscălit contractul de pace, care asigură pacea definitivă între Bulgaria și Turcia. Delegatul bulgar Savov în ultima ședință a delegațiilor, ținând un discurs, a tălmăcit mulțumita delegațiilor bulgari față de marele-vizir.

Paragraful 7 al contractului de pace le asigură Turcilor de pe teritoriul ocupat de Bulgari, dreptul de a se declara în fața consulului otoman din Bulgaria în decurs de 4 ani că vreau să fie cetățeni bulgari sau cetățeni ai imperiului otoman.

Paragraful 8 le asigură Musulmanilor din Bulgaria drepturi cetățenești și politice egale cu ale Bulgarilor și deplină libertate confesională.

Pentru monumentul lui Vlaicu.

Arad, 30 Septembrie.

Cât de viu a fost ecoul trezit de apelul ziarului nostru pentru a i se ridica lui Vlaicu un semn pereniu, ne spun colectele ce ne sosesc zilnic din toate ținuturile românești. Lipsa de spațiu nu îngăduie să publicăm decât o parte din colectele sosite până azi, rămânând să dăm continuativ zi de zi restul. Prevedem de pe acum că lungă serie de nume nu se va sfârși săptămâni întregi.

Apelul nostru a găsit răspuns chiar și în Regat. Directorul nostru, d. Vasile Goldiș, a primit o prea frumoasă scrisoare din Șarânga, dela entusiastul român G. Teișanu, care a făcut o colecție în comuna dsale, bucurându-se și de contribuții din partea țărănilor de acolo. Regretăm că locul puțin nu ne mai îngăduie să publicăm și scrisoarea. Iată și numele acelor frați ai noștri din Șarânga, cari au grăbit să se afirme solidari cu intelectualii și țărani din această parte a românismului:

G. Teișanu cor. 20.—, Chr. Alesandrescu primar 5.—, N. Ilescu administrator de moșie, Maria Cunțan liberă, Dumitru Păduroiu comerciant câte cor. 3.—, Tache Stanciu plugar, Ion Alesandru plugar, Ludovica Cunțan liberă câte cor. 2.—, D. Christea învățător, N. I. Bolintineanu notar, Costică Maxim Nedelcu vier, N. Danican comerciant, Andrei Mardale plugar, Constantin Marin plugar, Dragomir Constantin plugar, Ion Oțelea plugar, Dumitru Lojniță plugar, Gh. P. Anton plugar câte cor. 1.— Cu totul cor. 50.—.

Colecta Românilor din Mehădia (39.20 cor.)
Ex. Sa d. Nicolae Cena mareșal camp. cor. 10.—
Dr. Virgil Nemoian, medic, Nicolae Chiticean negustor, Coriolan Buracu preot câte cor. 5.—
Zaharia Popovici negustor, Gheorghe Tomescu negustor, Martin Cinghița compt. câte cor. 2.—
Miron Cosma compt., N. N., Const. Chimigeriu purtat. câte cor. 1.— N. N. cor. —40. Cu tasul purtat în biserică cor. 4.80.

Apoi:

Dr. Nicolae Stanila, Karesag, „Agraria” societate, Huedin, E. Dances, Reșinari, Paul Vica dir. de bancă Vărădia câte cor. 10.—, Pan Jurca Vărădia cor. 5.—, Eufrem Mioc Vărădia cor. 3.—, Vasiliu Pașca, Huedin, Dr. Victor Chirillă, Huedin, Aug Radu, Vărădia câte cor. 2.—, Pan Vuia, Vărădia, Pan Farca, Vărădia, Victor Cipu, Vărădia, Traian Mihailovici, Vărădia, Sig. Ketzemacher, Vărădia, Eufrem Mioc sen. Vărădia câte cor. 1.—, Colecta Parohia ort. rom. Măgărci cor. 8.—, Colecta Coriolan Buracu Mehădia cor. 39.20.

A. Karácsonyi. cor. 8.40, Dr. Gheorghe Seleschi, Cernăuți cor. 10.—

Dr. Eusebiu Roșca, Sibiu, G. Georgescu, Corabia câte cor. 20.—, Ioan Cădariu, Sâmbăteni cor. 5.—.

APEL

Rugăm pe toți abonații din România, cari au primit ani neîntrerupți ziarul „Românul”, lăsându-ne a crede astfel, că ne susțin ca adevărați naționaliști, să binevoiască a ne achita datoria, a cărei plată o tot amână cu toate vizitele ce li s'a făcut pe la domiciliile de către reprezentanții noștri pentru România și cu toate apelurile prin poștă (încercări cari sporesc cu prisosință cheltuielile deja făcute de noi pe bună credință), sau să ne avizeze cel puțin, că nu mai vor să primească ziarul, pe care nu i l'am suspendat încă din condescendență, dispunându-ne de o risipă foarte simțitoare pentru noi.

Onor. abonați, cari și în urma acestui respectuos apel, pe care n'am fi dorit a-l lansa, cred că fac bine a rămâne în aceeași rezervă de până acum, li-se va suspenda trimiterea ziarului, și, dacă nici atunci nu vor găsi de cuviință să ne achite abonamentele, vom fi siliți cu toată părerea de rău a le publica numele și datoria respectivă, care pentru noi constituie risipa la care am fost împinși fără nici o rațiune.

Administrația ziarului „Românul” în Arad.

INFORMAȚIUNI

Pânzele pictorului Smigelschi.

— Expoziția din Budapesta. —

Budapesta, 29 Septembrie n.

Se apropie Noemvrie și, deci, se împlinește aceluși anul, de când în o zi noroasă de toamnă a închis ochii pentru totdeauna maestrul Octavian Smigelschi, zugravul catedralei românești dela Sibiu. Fără îndoială, o tristă aniversară pentru arta și, peste tot, pentru cultura neamului nostru. Firea omenească e lesne uitătoare și, poate, puțini se vor mai gândi la meșterul tăcut și închis la înfățișare, dar cu mâni atât de binecântate, care își doarme acum somnul dreptilor în bătrânul pământ al Blajului. Și, durere, pe cât se pare, și mai puțini dintre noi Români, la pânzele celui mai mare pictor bisericesc al nostru din vremile de curând trecute. Străinii sunt aceia, cari și acum, după moarte, nu-l uită pe Smigelschi, ei, pătrunși de marea valoare a operelor lui, se silesc să-i țină la suprafața amintirii, firește socotindu-l ca o glorie a țării unguerești, cu care merită să se mândrească... După cum l-au pretuit și în viață, dându-i tot sprijinul și toată atențiunea.

Căci, iată, de câteva zile în palatul de bellearte din Budapesta se fac pregătiri mari. Se desfac pânze și cartoane de dimensiuni neobișnuite, se aranjează săli, se atarnă tablouri. Vezi, că se pregătește ceva ales, o expoziție nu de toate zilele. Și dacă ai norocul să te poți strecura în luxoașele încăperi, tu, românul setos de frumusețile divine ale artei, rămâi o clipă uluit: de pe părți te privesc blând, mângâitor, fețe atât de cunoscute, chipuri pe cari le porți în suflet demult, din anii copilăriei dragi, sfinți cu albe bărbii mari, îngeri și cheruvimi, cari îți amintesc de catapeteasma bisericutei de bărne din văile Ardealului, maice răsăritene, proci cu frunți luminoase, cini de taină, apostoli, și toată ceata de figuri sfinte, cari împodobesc umiltele sioane ale legii noastre românești... Iar dacă treci mai departe, te primesc bunici firave și săteni în port alb de pe Târnavă: un colț, întreg de viață românească, care te face să tresari adânc impresionat, și te întrebi, cum se poate una ca asta aici, departe, în mijlocul unei lumi străine? Te lămurești curând: sunt pânzele pictorului Smigelschi, marele nostru răposat din toamna trecută. Se expun sub egida și la stăruința „Societății regnicolare de bellearte” din Budapesta. (Országos képzőművészeti társulat).

În această atmosferă curată, de biserică și de lume ardelenască, întâlnim pe văduva răposatului. O femeie foarte simpatice apariției, în haina cernită a dolului. Priveghiază cu o sfântă pietate la despachetare. Și, adeseori, când se alege dintre învalișe și hârtii câte un chip mai drag, în ochi îi lucesc mărgelile de lacrimi. Fiecare bucată de carton îi pare o comoară, de care nu s'ar despărți cu nici un preț. În toate par'că își vede într-

chipat soțul atât de iubit și le mângâie cu o dulzime nespūsă. Le zice simplu pe nume, ca și cum ar fi flințe vii.

— Pe părintele „Isaia” nu-l punem acolo. E prea la loc fierit și nu se cade.

— „Lelea Bocului” nu se așază destul de bine. Și e prăvoasă. „Lina” să vie mai la lumină. Aga...

Noi, străinii, stăm ca în fața unui altar, simțind că ne aflăm într'un loc ales. Avem senzația că suntem într'un sanctuar familiar, unde stăpâna casei aduce jertfă unor prețioși penai.

Faptul că pânzele maestrului Smigelschi se expun la Budapesta, îl înțelegem numai decât. În viața sa, pictorul, ca toți artiștii mari, cu ale traiului s'a trudit mai puțin. S'a jertfit pentru artă, a murit cu ochii la ideal, grijile nu l-au robit. Iar oamenii nu se gândesc, adeseori, că și artiștii au nervi. Pictorul Smigelschi n'a putut face avere. Până a trăit, o vreme s'a consumat cu munca ingrată de dascăl la un liceu din provincie. Apoi cu ajutorul statului a făcut studii în străinătate. Iar acum, după moarte, văduva îndoliată și mai mulți orfani, nu au decât pânzele rămase. Grijile vieții nu așteaptă. Ele nu se pot împăca decât cu realitate.

„Asociația” noastră, pe cât se svonește, ar fi avut de gând să cumpere întreg rămasul pictorului Smigelschi. Splendidele chipuri, atât de românești și ca concepție și ca decor, aveau să împodobească atât de strălucit, în mare parte goalele săli ale muzeului din Sibiu. Era și vorba de o anumită sumă. Dar criza financiară, războiul balcanic chiar, și alte greutăți au întrerupt tratativele. „Asociația” nu are bani și cine știe când va avea să se realizeze planul.

În vremea asta, Societatea de bellearte din Budapesta, care a apreciat de atâtea ori talentul pictorului Smigelschi, nu mai înceta a stăruința, ca dna Smigelschi să se învolască a expune chipurile soțului său, alături de ale altor trei pictori din Ungaria, morți și ei cam în aceeași vreme: Coulin. (Culen, francez de origine, a trăit în Brașov), Löslinger și Pap Bertalan. Societatea oferea gratuit localurile sumptuosului pavilion din „Városliget”, precum și toată cheltuiala. Expoziția se aranjează acum și în 1 Octombrie nou se va deschide cu solemnitate cuvenită. Aranjatorii se poartă față de pânzele pictorului nostru cu o considerație deosebită, ceea ce le face onoare.

Am vizitat această expoziție, care pentru noi Români ar trebui să constituie un eveniment artistic de mare însemnătate. Pânzele lui Smigelschi vor dovedi străinilor, câte momente de superioară inspirație artistică dă neamul nostru din văile Ardealului, în toate înfățișările vieții lui. Iar talentul artistului nostru zugrav, va face să se închine lumea de străini în fața geniului românesc.

O mică plimbare între creațiile gloriei noastre. Iată, îndată la intrare, în cea mai mare sală, un mureș săbor de proroci și de îngeri, concepția răsăriteană, de dimensiuni uriașe. „Ieremia” profetul, gârbovit de bătrânețe și de povara pustnicilor lui frământări. „Isaia” întărit de ingerul ocrotitor, „Matei evanghelistul” aplecat peste cartea bătrână a veșnicilor adevăruri. Și, în jur, un cor întreg de cheruvimi și serafimi, cu sublimitatea nepătrunsă în ochii lor vii. Un părete întreg, cu planul catedralei dela Blaj. Și slove românești, tălmăcind podoaba legii noastre.

„Venți popoare, cunoașteți taina cea infricoșată, că Hristos Mântuitorul nostru s'a răstignit pentru noi și s'a înmormântat și a înviat, ca să mântuiască toate; acelaia să ne închinăm!”

În frunte, o Preacurată Maică cu ochi blânzi și cu podoabe românești pe hainele ei sfinte...

În alte vre-o trei săli alături, tot Smigelschi. Iată alt Smigelschi: cel care și-a trăit viața în satele românești de pe Târnavă și din jurul Sibiiului. Uite, cea mai splendidă creație a pictorului Smigelschi: „Strana...” Un perete afumat de tămăie și de lumini, dintr'un sat românesc. O strană de brad, cu doi dieci curioși. Pe cel tânăr par'că îl auzi cum înaltă o lină priceasă, iar moșneagul cu plete albe cetește extaziat dintr'o cazanie bătrână. Și câțiva săteni în jur, stau adânc pătrunși. În fețele lor cetești întreg traiul neamului nostru de țărani, cari și-au păstrat viața în această țară prin rugăciuni și prin slujbe la Tatăl Cerului și al Pământului... E grandios și sugestiv acest chip, cum nu s'a mai pictat de penelul vre-unui artist.

Mai departe: „Ingerul morții”, o altă creație sublimă. „Nașterea Domnului”, cu ciobani români și cu chipuri de voievozi între craii dela răsărit. „În porțiță”, de o dragălașie neînchipuită, și „Lina, cu mărgelile”, o adevărată capod'operă. „Un ovreu”, care se poate pune alături de hahamul lui Grigorescu. Apoi bunici, săteni, îngropăciune românească, bobotează, peisage, schițe, deseneuri; mare bogăție. Se remarcă chipurile lu-

crate în ciment, invenția pictorului, pe care un fost lucrător în atelierul său o valorizează acum, făcându-și glorie cu dânsa...

Un aer românesc pronunțat stăpânește întreaga această expoziție; o fărâmiță din sufletul Ardealului în vâltoarea marelui oraș străin...

Și, aproape toate chipurile sunt de vânzare... Străinul vor înțelege prețul lor și le vor culege cu adevărat. Pânzele pictorului Smigelschi, cari ar trebui să fie o podoabă a caselor noastre mai cu stare, a palatelor arhiepiscopale, a instituțiilor, vor trece poate în mâni străine, îmbogățind fala lor.

Noi credem că e o datorie a noastră să vestim lumii românești de pretutindeni, admiratorilor maestrului Smigelschi, tuturor iubitorilor de artă superioară, faptul acestei expoziții.

Da, pânzele pictorului Smigelschi se expun în Budapesta, la 1 Octombrie nou. El e glorie a noastră și noi trebuie să o știm aceasta. A. Lupeanu.

Anul, 30 Septembrie n. 1918

Mersul vremii. Institutul meteorologic anunță vreme moderată, pe unele locuri ploi.

Prognostic telegrafic: vreme moderată, pe unele locuri ploi.

Temperatura la amiază a fost 16.5 C.

Aviz abonaților noștri.

Rugăm pe stimații noștri abonați să nu uite a-și plăti fără amânare restanțele pe cvartalul trecut și să ne trimită totodată și abonamentul pe noul cvartal, înainte. Să-și aducă aminte de marele scop ce spriginesc abonând acest ziar și să fie seamă de enormele piedeci materiale cu care se tot luptă încă presa românească. Cu întoarcerea poștei așteptăm să ni se trimită toate restanțele, precum și abonamentul pentru noul cvartal Octombrie—Decembrie. În caz contrar ziarul nu li se va mai trimite.

ADMINISTRAȚIA.

Un slovac scapă de primejdie — țara ungurească. Hotărât! Ungurii aștia au noroc. Tara era în primejdie; turancii noștri erau să devină supuși îmblânziți ca mieii ai steagului Țării-Românești și... cine știe câte se mai puteau întâmpla cu ei dacă nu venea ca un deus ex machina un pârilit de țaran slovac renegat și — horibile dictu — prin atitudinea sa fulgerător de patriotică să-l facă praf pe sârmanul ministru de interne al Țării-Românești, d. Take Ionescu.

Lucrul de altcum mai are antecedente. Ne aducem bine aminte de obrăznicia polițaiului ungar dela Deva, care s'a manifestat ca o colecție completă a tuturor însușirilor turanice înaintea unei dame ca dna T. Ionescu, de o autoritate atât de respectată în țările civilizate.

Cazul e același; persoanele numai și locul sunt schimbate.

Ministrul de interne român, d. Take Ionescu, însoțit fiind de secretarul dsale trecea cu automobilul dela Pesta. În drum s'a oprit în opidul Ciaba locuit de Slovaci, Unguri și Jidani. În jurul hotelului înaintea căruia se oprise automobilul se strânseseră cucernicii Slovaci privind la „mașina îndrăcită”, ca la o minune.

Deodată apare și reprezentantul siguranței ungurești în persoana țaranului slovac, polițaiul renegat Ianoș Dobroczyk... care uitându-și pe un moment de gravitatea majestoasă necesară unui polițai unguresc, ce se respectă, își sglimboia și el ochii năucit văzând cum găfăie nerăbdătoare mașina naibii. În scurt timp însă ochii i se opresc asupra steagurilor roșii-galbene-albastre, ce împodobiau automobilul, și despre cari îi spusese stăpânii — pe semne —, că acelea vor fi peirea Ungariei. Ca arsare reprezentantul cinstei ungurești și între injurături învățate dela bătașii feți-frumoși cu ismene largi de pe Hortobagiu îl provoacă pe d. Take Ionescu să dea jos stegulețele. Bine înțeles toate aceste le-a dus la îndeplinire bravul polițai — unguresc. Inzădar și-a arătat d. Take Ionescu înaintea polițaiului adâncile-i regrete, că nu poate să se delecteze în sonoritatea limbii ungurești, deoarece slovacul patriotic nu-l credea de loc; ba și-a chiar arătat nobila indignare, că un cogeamite ministru român nu știe nici slovacăște și nici — ungurește.

În urmă a intervenit secretarul dlui Ionescu și l'a mulțumit pe slovac vorbindu-i în limba lui Árpád.

Aplanându-se conflictul prin cedarea dlui Take Ionescu, polițaiul nostru i-a spus apoi zimbând binevoitor: „Dacă zici tu că ești ministru și că ești prieten cu Tisza Pista, atunci te las numai cu atât, altcum vedeai tu ce păteai! Parol!”

...Și ziarele ungurești proamăresc, cu drept cuvânt, pe slovacul renegat Ianoș Dobroczyk, patriotul salvator al emblemei turanico-maghiare.

Revocarea adunării generale a „Reuniunii învățătorilor români gr. or. dela școalele conf. din dieceza Caransebeșului”. D. Traian Hențu, președintele „Reun. inv. rom. gr. or. dela școalele confesionale din dieceza Caransebeșului”, ne roagă să aducem la cunoștința dd. învățătorii și a publicului, care se interesează de soarta învățătorimii române, că revocă adunarea generală a nămitiei reuniunii.

Iar a flămânzit — justiția ungurească! Justițiile — ungurească! Ce mistic paradox! Nu știu, cum Vă închipuiți acest non sens, dar eu par'că îi văd simbolul: O precupeată bătrână și chioară, ceea ce însă n'o împiedecă să înșele la cântar, când — poate și mai ales, când trebuie să măsoare pe seama... naționalităților.

Ei bine, precupeata dracului țară a avut de măsurat marfă de-a trădătorilor de patrie. Și să mă credeți, că nu mi-a dat comparația de rușine.

A măsurat mahalagioaica naibii pe spatele preotului evanghelic Lilge un an de temniță și 1000 (zi: o miie) coroane amendă, pentru uzata acuzație de trădare de patrie.

Ce bună marfă și patria astu: e tradată zilnic și — tot mai rentează.

Încă o alegere după tipicul turanic. E revoltătoare procedarea micilor tirani de pe la comitat cu ocaziunea alegerilor sbirilor — reprezentanți ai „ideii” prin satele românești. Un nou caz de siluire a tot ceea ce e românesc în această nenorocită țară, îl avem în alegerea de notar în comuna Vaidarecea (com. Făgăraș). Românii din această comună curat românească dorind de notar un Român, care să le înțeleagă plângerile și năcazurile s'au îngrijit ca să se prezinte la concursul pentru acest post și Români. S'au prezentat 9 inși. Pe lângă aceștia însă s'au mai prezentat și 3 Unguri. Când a fost însă la alegere turbarea șovină a turanicilor noștri a tras dungă peste socoteala vaidarecenilor. Micul sbir dela Făgăraș pretorele Boeskor a eschis dela candidatură pe toți noșii Români lăsând numai pe cei trei Unguri. Dintre aceștia apoi, 2 la promisia voinicosului pretor, că le va câștiga alte posturi s'au retras lăsând locul colegului lor, fiul unui birjar ungar și favoritul „Măriei sale” pretorului Boeskor.

Românii din Vaidarecea au dat recurs în contra acestei siluiri de o nemaipomenită violență a voinței poporului.

Noi, pare-că vedem, de pe acuma rezultatul recursului...

Dar veni-va vremea, când le vom putea noi da sbirilor noștri altceva și nu recursuri plâpânde umilite și atât de blânde!

Funerariile regretatului Ion Berescu. Azi au avut loc în Făgăraș funerariile bunului nostru coleg Ion Berescu. Catafalcul a fost pus în capela spitalului orașenesc. Era acoperit până sus de coroane de flori. L-a prohodit părintele protopop Borzea și alți doi preoți, prieteni ai defunctului. Panegiricul l-a rostit părintele protopop. A mai vorbit dascălul Păcală din Galați, fost coleg de funcție al răposatului. În cimitir a vorbit preotul Aron din Galați și trimisul ziarelor „Românul” și „Poporul Român” d. C. Savu. Școlarii din Făgăraș și Galați au adus flori și le-au respirat în groapă. A fost de față toată societatea românească din Făgăraș, mulți intelectuali din împrejurime și mult popor.

Odihnească în pace!

Frumoase serbări la Chizeni. Ni se scrie: Azi la Ziua Crucii s'a serbat iarăș, ca și în anii precedenți hramul bisericii din Chizeni, ridicată de domnul și doamna Mihali.

Serbările religioase au fost de toată frumuseța. Aglomerația mare de popor din satele ve-

cine sosită la aceste serbări a avut momente de înălțare sufletească.

Cu aceasta ocazie dl protopop Simion Petrice din comuna Șimișna a ținut la sfârșitul slujbei o predică frumoasă despre însemnătatea serbătorii sfintei Cruci.

Apoi s'a celebrat parastas pentru odihna sufletească a neuitatului nostru Aurel Vlaicu.

Afară de numeroși preoți, cari au săvârșit ceremonialul bisericesc, au asistat și dl Dr. Teodor Mihali și doamna și mai mulți intelectuali mireni.

Preoții și intelectuali au fost găzduiți cu mâncări de post la masa dlui Mihali, iar poporul adunat i-s'a împărțit pâine.

Amintesc încă, că dl și doamna Mihali au trimis întru memoria lui Vlaicu pentru copii de școală din satul lui natal — Bințiți — 50 coroane. Coresp.

Parastas pentru Vlaicu. În Mehadia a servit părintele C. Burcan, și a rostit o frumoasă predică. S'a făcut și o colecție pentru monument, o publicăm în altă parte.

În Beclean, servind părintele protopop Greg. Pușcariu.

În Mercurea, slujind părintele protopop Avram S. Păcurariu și roșind și un panegiric. Familia Măcelar a împărțit celor de față lumini și norodul întreg s'a rugat cu ele aprinse.

O fraudă a lui Vlaicu. Aurel Vlaicu era la München, unde studia ingineria. Locuia o odaie sărăcăcioasă împreună cu alți doi prieteni. Dar și Vlaicu și prietenii lui erau lipsiți de mijloace. Atât de lipsiți, încât adesea nu aveau nici un capăt de lumanare, cu ce să-și lumineze odaia, în nopțile lungi de iarnă, petrecute în studii și veghieri.

Ce era de făcut? Luna este, desigur, o foarte ingenioasă lampă universală. Fără fitil și fără gaz, ea luminează pentru toți. Dar, de frică să nu vadă toate blăstămățiile ce se petrec sub vraja razelor ei, luna-și învelește adesea fața-i palidă, amenică în văluri de nori... Și atunci noaptea e neagră ca un păcat.

Din pricina aceasta, Vlaicu și prietenii lui erau foarte necăjiți. Timpul cel mai priincios pentru lucru era sacrificat. Într'o seară, viitorul aviator le spuse prietenilor săi:

- Fraților, de mâne încolo vom avea lumină!
- Cum așa?
- E treaba mea.

Și toți se culcară visând mii și milioane de lumânări, candelă aprinse, becuri Auer și lămpi electrice.

A doua zi dis de dimineață, Vlaicu se sculă vesel și se apucă de lucru. Își luă unelte și sârmă multă. Și munci toată ziua. Se cățăra pe ziduri, se brânci pe podele, ieși de câteva ori în curte, întră iar, se duse la poartă. Spre seară, Vlaicu făcu o chetă, printre prietenii săi, cari în ziua aceea tocmai primiseră niște bani de acasă.

— Dar pentruce, măi omule? — îl întrebară ei nedumeriți.

— Pentru munca mea! — Bașș — făcu Vlaicu des-coperindu-și dantura albă, scilpitoare într'un răs plin de voie bună.

Prieteni dădură, fiecare cât putu. Și se despărțiră. Vlaicu se duse și cumpără din banii adunați câteva lămpi electrice. Iar noaptea, când tovarășii săi veniră acasă, odaia era luminată á giorno.

— Ce e asta?! — exclamară ei surprinși de această neașteptată iluminare.

— Lumină electrică! — răspuse Vlaicu încântat de isprava lui.

— Dar de unde?

— Dela stradă. Am legat o sârmă de firul din stradă și am adus lumina în odaie, — lămurii Vlaicu.

— Va să zică avem lumină comunală! — izbucni în răs unul din prieteni.

— Trăiască Burgmeisterul! — strigă celălalt.

Și astfel, mulțumită ingeniozității lui Vlaicu, cei trei prieteni avură multă vreme lumină electrică în mod gratuit. Ca să nu se bage de seamă prometeia fraudă, în fiecare dimineață comunicația electrică cu strada era ruptă. Seara contactul se stabilia iar.

Ce era să facă bieții studenți? Decât întineric besnă, tot mai bună era electricitatea comunală! Fiecare consumă ceea ce-i dă mâna. Și pe vremea aceea, lui Vlaicu nu-i da mâna să consume decât... electricitate de contrabandă.

Azi i-ajunge o candelă, — și stelele mii.

„Flacăra”.

Desmi- blicat, inf Candia P conținut:

Ni a ceru de acor la nu i Rând

crud rese rintelui p feriere n Aurel B

Miercu ranți în c ceteam p referitoar al nostru. Aflând

rătă pent să o adu din locali la timp. Locuim

m'au încr cunoștinț mă la d. Fiind

dna prot dna prot. Nistor ca clopotele protopop protopop

la o inn — și că s'a const

Asta e ac „nu i-a l

Știu p in dimi a servit lui Vlaic

atacat ci lui celui făcându- ță de ac tot atăta

Proc cunoaște rugați ca să înveț Scriu

tor, — în nime ins Aurel B

Așa pe d. pr cul ce i formato de grav formați

Reva cute Ne zându-l care tre pul mar au prins un loco

plan a a cotenen în Angl să ateri neînțele detinut ce vor

Așa Num genturi rare a f principa gat să- econ

Nou koczi-F în Sătn

Desmințire În numărul nostru 196 am publicat, informați de d. candidat de avocat **Candil Popa**, un comunicat de următorul conținut:

Ni se scrie că, în Murășorhei, tinerimea a cerut să se tragă clopotele bisericii unite de acolo, pentru Aurel Vlaicu. Dar nemernicul protopop de Hajdudorogh **Nyisztor Gyula** nu i-a lăsat.

Rândurile aceste au fost dictate de un crud resentiment în fața faptei atribuite părintelui protopop **Iuliu Nistor**, faptă, care din fericeire nu s'a săvârșit. Aflăm azi dela d. Dr. **Aurel Baciu** din Murășorhei, următoarele:

Miercuri după masă stam mai mulți censuranți în cafeneaua „Royal” din localitate, unde ceteam plini de durere știrile din „Românul” referitoare la tragicul sfârșit al celui mai drag al nostru.

Aflând că înmormântarea lui Vlaicu e hotărâtă pentru ziua de Miercuri iute ne hotărâm să o aducem asta la cunoștința dlor protopopi din localitate, ca să fie și aici trase clopotele la timp.

Locuind eu în apropierea dlor protopopi, m'au încredințat colegii pe mine să aduc asta la cunoștința d-șilor, ceea ce am și făcut, ducându-mă la d. protopop **Russu**.

Fiind dsa absent și ocupat oficios, a dispus dna protopopeasă ca să se tragă clopotele. Tot dna prot. **Russu** a trimis vorbă la d. protopop **Nistor** ca să se tragă și la biserica cea gr. cat. clopotele; de aici — până când stam și eu la d. protopop **Russu**, — a venit răspunsul, că d. protopop **Nistor** încă e dus cu clopotar cu tot la o înmormântare dintr'o comună învecinată — și că cheile bisericii nu le află. — Ulterior s'a constatat că cheile le dusese clopotarul cu el. Asta e adevărul și nu că doar d. protopop **Nistor** „nu i-a lăsat”, să le tragă clopotele.

Știu pe de altă parte, că d. protopop **Nistor**, în dimineața următoare, adică Joi dimineața, a servit liturghie pentru odihna sufletului eroului **Vlaicu** — fără ca să fiu știut atunci că l'a atacat cineva în mod corâspunzător caracterului celui ce v'a trimis înștiințarea nedreaptă, — făcându-și astfel ca părinte sufletesc datoră, față de acela pe care și d-sul l'a iubit și-l jelește tot atâta ca ori cine, care se numește Român.

Procedura „Românului” e corectă când nu cunoaște glumă în direcția asta, făr' v'a rog — rugați ca cel ce Vă trimite astfel de înștiințări să învețe puțină cinste.

Scriu estea la cercarea dlui protopop **Nistor**, — însă bucuros, — că nu e de ce să sufere nime insulte pe nedrept. Cu distinsă stimă: **Dr. Aurel Baciu**.

Așa stând lucrurile, nu șovăim să-l rugăm pe d. protopop **Nistor**, să ne ierte pentru atacul ce i-am adresat, duși în rătăcire de un informator prea puțin în stare să-și dea seamă de gravitatea păcatului de-a servi ziarelor informații false.

Revanșa Franței. După cum știm zilele trecute Nemții au deținut într'un mod brutal acuzându-l de spionaj pe un pașnic major francez, care trecuse în Germania la niște rude pe timpul marilor manevre nemțești. Acum Francezii au prins și deținut pe un adevărat spion neamț, un locotenent care trecând hotarele cu un biplan a aterizat în orașul *Boulogne sur Mer*. Locotenentul a spus, că a plecat din Köln să treacă în Anglia, dar în urma unui accident a fost silit să aterizeze aici. Vorbița nu tocmai dreaptă bineînțeles nu a prins și autoritățile franceze l-au deținut pe locotenentul-mironosiță neamț, până ce vor stabili dacă a spus adevărul sau nu.

Așa-i, se întoarce roata pe fiecare obeadă!

Numire D. Ion Lengher fost achizitor al agenturii din Arad a Băncii Generale de asigurare a fost numit ca conducător al noii agenturi principale dela Lugoj. Publicul românesc e rugat să-i dea tot concursul în frumoasa misiune economică ce a primit.

Nou avocat român. D. Dr. **Alexandru Rakoczi-Filep** și-a deschis cancelaria avocațială în Sătmăr (Szatmár-Németi) Piața Deák Nr. 12.

Holera se răspândește. Primim din *Hadia* o corespondență în care ni se spun lucruri nespuse de triste. Din o singură comună românească din *Socolari* au murit până astăzi 25 de oameni de holera asiatică. În *Hadia* au fost 2 cazuri mortale, iar în *Ciclova* un caz. În *Jam* s'au bolnăvit de holera 32 inși. De asemenea ni se telefonează din *Budapesta*, că acolo s'au mai ivit două cazuri de holera, care au produs o mare neliniște printre locuitorii. Anume soția și copilul de 4 ani al matrozului **Gheorghe Benke** s'au îmbolnăvit pe un vaporas de pe Dunăre prezintănd simptomele holerei. Cei doi bolnavi suspecti au fost transportați imediat la spitalul *St. Gellért*. Guvernul tace și foile lui, cari trâmbitau cu atâta fală lățirea holerei între regimentele țării românești, întoarse de pe câmpiile bulgărești, nu au nici un cuvânt să vază grinda din casa lor proprie și să ceară guvernului să ia măsuri severe pentru împiedicarea lățirii acestui flagel. Rugăm pe corespondenții noștri din ținuturile contaminate să ne fie în curent cu lățirea epidemiei.

Cel mai volnicos medic pare a fi astăzi medicul din *Sasca Dr. Aczél*. Vedea el că se apropie holera de cercul lui și și-a cerut concediu să steargă puțină din locul în care se simția atât de bine înainte de ivirea epidemiei. Pretorele din *Jam* i-a acordat acest concediu, dar l'a revocat îndată ce i-a ajuns la cunoștință primul caz de holera. A provocat pe **Dr. Aczél** să-și ocupe postul. Medicul i-a replicat că el nu-și primejduiește viața și a plecat în aceeași zi fără să se întoarcă la postul său. A fost amovat. **Voinicos D. Oțel!**

O glumă austriacă — și un răspuns românesc. Ni se scrie din *Cernăuți*: Mobilizarea armatei române i-a scos din sărite pe austrieci, întoamă ca și pe Unguri și ciuda lor nespuse au căutat să și-o manifesteze unde numai au putut și cum s'au priceput mai bine, întoamă cum și noi Românii ni-am manifestat nespuse bucurie. Într-o cafenea din *Cernăuți* seosește în una din acele zile memorabile un număr al foii umoristice austriace, „*Muskette*”, care apare la *Viena* și, după cum se știe, este scrisă de ofițeri austriaci. În acel număr era publicată o glumă pe cât de grosolană și malițioasă la adresa Românilor, pe atât de semnificativă pentru cei ce-au scris-o. Zice că fiecare țară își are bărbății săi celebri, pe cari i-a produs, așa *Franta* pe un *Napoleon* etc. iar *România* biata și ea își are celebritatea sa în persoana lui — **Manolescu**.

Un Român cetind această ofensă la adresa noastră scoate ereionul și adaugă sub gluma nesărată a oficerului: „**Pfui Oesterreich!!!**”, apoi plin de indignare aruncă *Musketa* dracului. A doua sau a treia zi alt român bucovinean dă peste gluma austriacă și peste notița fratelui indignat și mai adaugă următoarele:

„Adecă de ce pfui? Doară și *Austria* a produs un bărbat celebru: **pe ofițerul Redl!!!**” — Se poate un răspuns mai potrivit?

Monumentul lui Aurel Vlaicu. Rugăm din nou cu insistență pe toți colecții și contribuitorii pentru monumentul lui **Aurel Vlaicu**, ca banii să-i trimită deadreptul la institutul de credit și economii „*Victoria*” din *Arad* și nu redacției ori administrației noastre.

Un ziarist japonez în România. Ziaristul japonez **Sh. Chiba** e de câteva zile oaspele României. Exoticul gazetar din țara crizantemelor s'a bucurat de o primire călduroasă pretutindeni în țara românească. Fiind la *Sinaia* a fost primit în audiență la castelul *Pelișor*. Cu această ocazie a ținut o conferință cu proiecțiuni despre *Japonia*, în prezența **MM. Lor** și a câtorva invitați. După cum ni se anunță din *Sinaia* conferința dlui **Chiba**, a avut un mare succes. Probabil va ținea și la *București* câteva conferințe despre țara lui. **M. Sa Regele Carol**, l-a decorat și s'a întreținut timp îndelungat cu acest ciudat oaspe.

Boala soției ex-regelui Manuel. Cercurile bine informate declară că boala tinerei soții a ex-regelui **Manuel** nu e o simplă influență, ci e ceva mai serios.

Totuși viața bolnavei nu e în primejdie.

Anunțuri de căsătorii, logodne ori funebreale. Avizăm din nou onoratul public, că „*Româ-*

nu!” nu publică asemenea anunțuri, decât numai pe lângă o taxă de 2 cor. Avem un alt ves neplăceri în chestia aceasta prin faptul, că ni se trimite cu asemenea ocaziuni bani pentru fondul ziaristilor și în schimbul acestor bani ni se cere și publicarea anunțurilor din chestiune. Dar banii trimiși pentru fondul ziaristilor noi îi administrăm fondului fără nici o detragere și astfel în schimb pentru acești bani nu putem să facem și serviciul de a publica anunțurile din chestiune, pentru cari cerem să ni se plătească deosebit câte 2 cor.

Sedințe de constituire. Societatea de lectură „*Ioan Popasu*” desp. teologic, ținându-și prima sedință de constituire sub prezidenția dlui prof. **Dr. Vasile Loichița**, și-a ales pentru anul de gestiune 1913—1914 următorii funcționari: Vicepreședinte: **Ioan Gutiu** cl. c. III. Notar-secretar: **Eugeniu Crăciun** cl. c. III. Vicenotar: **Martin Hanțiu** cl. c. II. Casar: **Iacob Vițian** cl. c. II. Controlor: **Grigorie Popovici** cl. c. III. Bibliotecar: **Nicolae Tuca** cl. c. II. Vicebibliotecar: **Cornel Bojinca** cl. c. I. Dirigent de cor: **Iulian Andrițoi** cl. c. III. Membri în comisia literară: **Eugen Popovici** și **Dimitrie Tăran** cl. c. III, **Pavel Grecu** și **Ioan Daicovici** cl. c. II, **Petru Bancea** și **Dionisie Iana** cl. c. I.

— Societatea de lectură „*Ioan Popasu*” secția pedagogică s'a constituit în modul următor: Președinte: d. prof. **Gheorghe Noaghea**. Vicepreședinte: **Emilian Novacovicu** p. c. IV. Casar: **Valeriu Petanec**. Secretar: **Petru Mureșianu** c. IV. Notar: **Dimitrie Albușescu** c. III. Vicenotar: **Ilie Ruzmir** c. II. Bibliotecar: **Gheorghe Velici** c. III. Vicebibliotecar: **Ioan Roșca** c. II. Controlor: **Trifu Cozac** c. III. Conducători ai corului: **Corneliu Roșca** c. II și **Corneliu Nica** c. IV. Membri în comisia literară din curs IV: **Petru Mureșianu** și **Valeriu Petanec**; c. III.: **Ioan Băjia** și **Petru Lugojănel**; c. II: **Corneliu Roșca**; c. I: **Pavel Mirea**.

Un record. S'a alergat și anul acesta pentru recordul turului *Parisului* pe jos. A eșit întâiul *Siret*, făcând 42 kilometri și 206 metri în 2 ore, 44 minute, 46 secunde! E în adevăr ceva de mirat.

În anii precedenți rezultatele au fost următoarele:

1903. 37 kil. 700, în 2 ore, 32' 45" (*Charbonel*)
1906. 37 km. 075, în 2 ore, 24', 26" (*Siret*).
1907. Idem. 680, în 2 ore, 32' 28", (*Siret*).
1908. Idem, în 2 ore, 36' (*Siret*).
1909. Idem, în 2 ore, 35' 40" (*Snouk*).
1910. Idem, în 2 ore, 30', 25" (*Bouchard*).
1911. Idem, în 2 ore, 35', 30" (*Siret*).
1912. 42 km. 206, în 2 ore, 43', 56", (*Holmer*).
1913. 42 km. 206, în 2 ore, 44', 46" (*Siret*).

Soarta unor celebrități. De sigur că până la un punct, mai cu seamă în materie de artă, celebritatea înseamnă popularitate, — căci cu cât izbutești să te faci mai cunoscut și mai iubit de mai mulți, cu atât ești mai celebru. Ceea ce e mai neplăcut însă, este că de multe ori popularitatea aceasta a celebrității, năcăjește tocmai pe cel... sărbătorit.

Inchipuți-vă pentru mai bună lămurire a cauzei, că **Eminescu**, bietul nostru **Eminescu**, ar putea asculta astăzi cum i se cântă prin tot soiul de cârciume și berării, romantele sale cele mai fine și mai inspirate. De sigur că masacrul l'ar indigna până la revoltă. Și cu toate acestea faptul nu se datorește decât marelui sale celebrități și popularității sale.

Tot așa a pățit și **Verdi**:

Ilustrul compozitor se afla odată la *Roma*, într'o societate. Geamurile erau deschise și se auzia o orgă cântând necontentit bucăți din „*Trovatore*” și din „*Rigoletto*”. După câțva timp **Verdi**, vădit enervat, închise geamurile și zise necăjit:

„Mai bine n'aș fi compus aceste două opere!”

Fiica vitregă a lui **Wagner**, care se afla de față, zise atunci rîzând cu răutate:

„Răposatul tatăl meu avea și el aceeași părere despre aceste două opere”.

După un timp oarecare corespondentul unui ziar italian vizită pe renumitul maestru într'un loc de cură.

— „Oh!” răspunse **Verdi** — „mai am încă două odăi alături, dar sunt ocupate”.

Și maestrul deschise ușa, arătându-i o colecție întreagă de orgă.

„Veni, zise el, iată toate orgoale din localitate și din împrejurimi. Când am venit aici, cântau toate arile din „Rigoletto” și „Trovatore”. Dar n'am putut să le sufăr și de aceea le-am închiriat și plătesc aproape 1500 franci. Dar cel puțin sunt liniștiți”.

Intrebarea e ce ar fi făcut în locul lui Eminescu, bietul nostru Eminescu, care era atât de sărac încât nu avea cu ce cumpăra nici una, necum toate scripcele și cobzele cari-l torturează în fiecare seară geniarele producțiuni.

Succesele Agathe Bârsescu în America. Ziarul „Boersen Courier” se ocupă cu succesele artistei române Agatha Bârsescu în America unde se află de câteva luni.

Ziarul spune că Agatha Bârsescu face mari servicii artei germane prin turneul pe care-l face.

Iubirea unui soț pretuită la 5 milioane. Americană Clarence Mackay, regina modelor extravagante, autoarea unor romane hipermoderne și soția regelui telefonului, multimilionarul Mackay, a fost dată în judecată de soția cunoscutului chirurg Blacke, care o învinuiește că i-a răpit iubirea soțului ei; dna Blacke cere 5 milioane despăgubiri.

CINE MERGE LA BUDAPESTA cu afaceri, ori să facă cumpărături, și n'are o orientare sigură prin cursele vastului labirint, care e capitala țării, să se adreseze cu încredere dlui L. OLARIU, funcționar la minister. Dsa a deschis un birou de informații pentru Români din întreaga țară, cu scop să-i scape din ghiarele agenților lupului și să-i lumineze cum pot să cruțe parale, cumpărând ieftin marfă bună. Cine vrea să cumpere motoare, mori, mașini agricole etc., ori vor să vândă ceva, să afle ceva de la ministere, să facă alte afaceri — să se adreseze cu încredere dlui Olariu, căci vor fi îndreptați spre bine și vor primi deslușiri corecte.

La dorință trimite gratuit planuri pentru mori, cataloage de motoare și de alte mașini.

Adresa: L. OLARIU, Budapesta II. Margitkört 11. sz.

x † La teatrul-cinematograf „URANIA” din Arad se va reprezenta Sâmbătă, Duminică și Luni începând dela 2 ore d. a. grandiosul film: Plecarea în sbor din București, catastrofa și înmormântarea împărătească a renumitului aviator inventator și pilot

† AUREL VLAICU.

la funerariile căruia au luat parte peste 100.000 de oameni.

Vă rugăm P. T. D., ca să răspândiți între cunoștințele d-v. știrea despre acest monumental eveniment și să binevoiți a onora cu prezența P. T. d-v. cinematograful nostru cu ocazia unei acestei pioase aniversare. Cu distincție stimă Teatrul cinematografic URANIA, Arad, strada Simonyi Nr. 1.

Cronica socială.

Invitare. Din prilejul adunării generale a despărțământului „Agnita” al Asociației și din prilejul adunării învățătorescilor, tinerimea română din Agnita și jur va aranja la 5 Octombrie n. o petrecere declamatorică-teatrală. Inceputul la orele 8 seara.

Venitul curat e destinat pentru înființarea unei biblioteci populare.

Convocare. Despărțământul Reghin al Asociației își va ține în 9 Octombrie adunarea cercuală în școala gr.-cat. română din Reghinul-săsesc.

Cronica sportivă.

Mișcarea sportivă în Blaj. Ni se scrie: Viața sportivă este foarte vie în simțul tinerimii școlare din Blaj. Studenții dela liceu sunt organizați după clase în mai multe echipe de fotbaliști bine trenați, iscusiți, dând uneori întreceri frumoase, la cari asistă tinerimea dela toate școlile.

Excursiile sunt îmbrățișate cu multă căldură din partea profesorilor și a studenților, pe lângă tot timpul nefavorabil. Elevii institutului preparandial au făcut în primăvară o excursiune foarte bine reușită prin Munții Apuseni, atingând orașele: Turda, Câmpeni, Abrud, Zlatna, Alba-Iulia.

În 17 și 18 Septembrie au fost 75 elevi din clasele superioare ale gimnaziului în excursiune turistică la Piatra Ceții și la vestita Cheia Râmnetului, conduși de 4 profesori, trecând pe la vechea mănăstire a Geoagiului.

În 26 Septembrie au fost în excursiune de studii 65 elevi din clasele inferioare la Alba-Iulia.

Creдем că urmând pe calea apucată, desăvârșind și organizația cercetașilor (boy scouts) înfripată de curând, educația tinerimii școlare din Blaj se găsește în cea mai bună și mai sănătoasă direcție.

ECONOMIA

Podgoria Aradului.

— Vița de vie și recolta. —

În anul acesta recolta vinului e cu mult mai bună ca în anul trecut; dacă timpul va fi favorabil până în 6 Octombrie atunci vom avea un vin bun; prețul nu e statorit fiindcă cumpărătorii numai jidani avem. E regretabil lucru că nici o bancă sau un consorțiu românesc nu se află cari să se ocupe cu cumpărarea vinului de ar fi numai fie și proform prin aceea poporul nostru ar câștiga mai mult căci jidanii ei între ei nu se bat; ar fi de dorit mult ca și Români noștri să înceapă afacerea aceasta care aduce frumoase în terese după capitalul ce zace și prin aceea ne-am ajutat pe noi înșine, iar cât privește cu altoile și americana, prin părțile aceste sunt foarte frumoase, fiindcă în anul acesta nu a fost ghiată, un lucru ce mă indeamnă să-i rog mai cu seamă d. preoți și învățători să atragă atențiunea economilor noștri ca să se ferească de oameni de aceea cari umblă din sat în sat cu altoi, fiindcă aceia țin marfa cea mai slabă și nici nu se poate da marfă bună cu 6 fil. bucata. Pe mulți îi aud zicând: „Apoi dacă îi trebuie ieftin eu îi dau dar de va avea lipsă de vin își va cumpăra”.

Drept aceea în interesul tuturor când va lipsește fie altoi fie americană adresați-vă preotului Petru Pelea, Ménes (cortul Arad) și domeniului din Bobâlna al dlui Dr. Aurel Vlad.

Lăsați Sașii și jidanii din Mediaș la o parte și sprijiniți ce e românesc. În Miniș (Ménes) este și școală de vierit și preotul vă lămurește dându-vă toate deslușirile gratis iar noi, Români, prin aceasta vom înainta.

Asociați-vă mai mulți și vă procurați vin din podgoria Aradului. Aug. Butar.

Situațiunea financiară. Cu cât se apropie mai mult ultimo, cu atâta situațiunea pieței internaționale de bani devine mai încordată. Mai ales în Berlin discountul privat a fost expus la mari fluctuații, până ce s'a stabilit la 5 $\frac{1}{2}$ %. Cu toate acestea în cercurile financiare berlineze, bine informate se menține speranța, că după ultimo va urma o ameliorare mai simțitoare, și reducerea ratei oficiale, semnaltă, se va și efectui. În London si-

tuațiunea este neschimbat încordată. Discountul privat a costat 4%. Din Paris asemenea nu se semnalează o îmbunătățire a pieței. Discountul privat 3 $\frac{1}{4}$ %.

În piața internă de bani nu se observă dela ultimul nostru raport încoace nici o schimbare spre bine. Ofertele trecătoare din străinătate au încetat și de ultimo se așteaptă cereri mai intensive de bani. Discountul privat a costat în Budapesta pentru cambii vienez de prima bonitate 5 $\frac{1}{8}$ %, cambii budapestane, de aceeași bonitate 6 $\frac{1}{2}$ %, alt material între 6 $\frac{1}{2}$ %—7 $\frac{1}{2}$ %.

Bursa de cereale din Budapesta.

(După 50 kgr.)

— 30 Septembrie.

Grâu pe Oct.	10.46
Grâu pe Aprilie 1914	11.34
Secară pe Octombrie	8.17
Secară pe Aprilie 1914	8.88
Ovăș pe Octombrie	7.58
Ovăș pe Aprilie 1914	7.92
Porumb (cucuruz) pe Maiu 1914	6.71

Bibliografie.

Noutăți literare apărute acum de curând:

Stefan Lázár: Floarea Betuliei. Roman din epoca Asiro-Babilonică. Traducere autorizată, de Alexandru Ciura. Prețul cor. 1.80, plus porto 20 fil. Gheorghe Stoica: Alte vremuri. Schițe și povestiri. Prețul cor. 2.— plus 20 fil. port.

Horia Petra-Petrescu: Văduvioara și alte șase monoloage pentru bărbați și dame tinere. Originale și localizări. Prețul cor. 1.— plus 10 fil. porto.

De vânzare la librăria „Concordia” Arad, str. Deák Ferencz 20.

POȘTA REDACȚIEI.

V. G. Pesac. Autorul e însuș o față bisericească. Intențiunea nu trebuie atât de restălmăcită. — nu a fost doar împotriva preoțimii. Cât de susceptibil ești și cât de greșit ai înțeles intențiunea, te vei convinge singur dacă-ți împărtășim că autorul e un bărbat de-o adâncă și exemplară religiozitate între mulții noștri farisei. Poate că n'a reușit întocmai cum dorise. — am avut și noi impresia asta și am pregetat că nu s'a prelucrat articolul cu mai multă grijă asupra singuraticelor expresii. Vei face mai bine dacă îți vei deprinde priceperea stilistică în alte chestiuni mai salutare. Fii incredințat că ziarul nostru apreciază deplin rolul preoțimii și că nu-i va face o nedreptate.

Comitetul pentru propaganda sportivă, Budapesta. II vom publica într'un număr apropiat.

G. B. Timișoara. Sentimentele îți sunt frumoase, dar versificațiunea e un meșteșug prea greu pentru dta.

Dumitru Marcu, București. Harta dorită o găsești în librăriile de acolo. Și noi de acolo o cumpărăm.

I. S. Sângeorgiu-român. Nu mai publicăm.

G. P. Lugoj. Nu știm, căci și-o schimbă mereu. Călătorește.

A. O. Viena. Învingeți curiozitatea.

Redactor responsabil: Constantin Savu.

Nagy Jenő,

specialist pentru dinți artificiali fără pod

CLUJ—KOLOZSVAR

(La capătul străzii Jókai, în casa proprie.)

Pune dinți și cu plătiri în rate favorabile,

Ordinează ziua întregă.

(97—)

Ka 12.

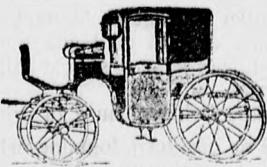
Telefon Nr. 467.

Kardos Gyula,

cea mai mare fabrică de trăsuri sudungară.

Temesvár-Gyárvaros,

Háromkirály-ut 14. sz. (Casa proprie).

Mare magazin de trăsuri noi și folosite.

Pregătesc lucruri de fierar, rotar, șelar, de lustruit și orice reparații de bransa aceasta, cu prețurile cele mai moderate — Prețurent gratis și franco. — Cară funebre, felurite căruțe »landaner« cu prețuri moderate.

TEATRUL „URANIA”

**Sâmbătă,
Duminică și Luni**

va prezenta

**ultimul sbor,
catastrofala cădere
și înmormântarea
primului mare aviator român**

AUREL VLAICU,

la care au asistat 100.000 oameni.

Reprezentările încep zilnic
la orele 2 după amiază.

Bilete cu favor nu sunt valabile.

U 1431

Caut un candidat de avocat cu practica Dr. Juris. Postul e a se ocupa numai decât, salar dela 150 cor. în sus. — **Dr. IOAN PAPP**, avocat, Brád. (Pa 1424—5)

Farmacia Silvestru, Bârlad,
România caută

un elev

a se adresa direct. (Si 1432—5)

Restaurantul „Cambrinus”,

este renovat radical și aranjat cu confort modern; bucătărie excelentă, vinuri curate excelente, prețuri moderate. — Săli speciale.

Sa 1891

Cu stimă: **SZALAY IMRE**, ospătar.

Cel mai mare și mai ieftin magazin de gramofone și plăci pentru gramofone în Ungaria.

Ceasornice, bijuterii, gramofone, plăci.

Chiar și pentru plăți în rate! Ceasornice „Strapa”, dela 5 cor. în sus, Inele-litere 80 fil. cor. 1-20, cu pietri 2 cor. Lunar nou recepții de plăci. Mare magazin de articli pentru sport și lampe electrice pentru buznar! Pentru ceasornicele și gramofonele noi se dă garanție pe 10 ani, iar pentru reparație o garanție de 5 ani. Atelier de reparare pentru ceasornice, bijuterii, gramofone. Schimb de aur și **Tóth József**, Cronometrist și orologier artistic, Seghedin (Szeged) Dugonics-tér nr. 11. Numeroase scrisori de recunoștință. Preturi ilustrat gratis. Permanent noutăți de plăci românești. Atențiune! Caut cântăreți și cântărețe, coruri și țărâfuri românești pentru recepții de plăci. To 1253

Rog să mi-se trimeată oferte!

Bătăturile,

la 997

scortoșenia pielei, urci-
ciorii de pe mâni și din
față încetează în decurs
de 1 zi dacă folosiți
„CANNABIN”
1 sticlă 1 cor., francată
1 coro-nă 40 fil., 3 sticle
franco 3 cor. De vânzare

la farmacia TÖRÖK, Budapasta, Király-u. 12 și la pregătitor: Dr. E. FLESCHE, farmacie la „CORDANĂ” în Győr.

Beură excelentă și cu gust bun, care produce sânge. — Recomandată de medici contra boalei de anemie, lipsă de sânge, nervositate, reconvalescență.

Influințează producerea sângelui, întărind muschii și nervii, dă apetit fără a avea ceva urmări neplăcute asupra stomacului sau la dinți. Prețul unei sticle mari . . . Cor. 3-50
” ” ” mici . . . ” 2-

Se capătă în toate apotecile. — Depozitul principal la: **GUIDO FABRITIUS**, Fa 1047 apotecar în Sibiu.

La Librăria „CONCORIA” ARAD, str. Deák Ferenc nr. 20.

Se află de vânzare următoarele noutăți literare:

Stelian I. Constantinescu, profesor. *Din problemele educației*. Studii din psihologie și pedagogie. Prețul 3 cor. plus 20 fil. porto.

Eugen Todt. *Robii pământului*. Cor. 1-50, plus 20 fil. porto.

Bibl. teatrală nr. 31. *Farmacistul*, comedie într'un act de Max Maurey, 32 fil. plus 5 fileri porto.

Bibl. teatrală nr. 35 *O repetiție*, dialog Localizată de Mariina Bocu, 20 fil.

Onoto Watana. *Priveghitoarea japoneză*. Roman din viața japoneză. Trad. de I. Constantinescu-Delabaia. (Bibl. Flacăra). Prețul 60 fil., plus 5 fil. porto.

Bibl. Steaua. *Boalele ochilor și îngrijirea lor* de Dr. G. Stănculeanu, 20 fil. plus 5 fil. porto.

Bibl. Steaua nr. 36. *Snoave*, 20 fil. plus 5 fil. porto.

L. Tolstoi. *Pamfil și Iullu*. Povestire din timpurile întâilor creștini. Bibl. pentru toți nri 802 30 fil.

Victor Hugo. *Legenda frumosului Pecopin și a frumoasei Baldui* 30 fil.

Ion Gorun. *Știi românește?* 30 fil.

Em. Grigorevitz și W. Ghül. *Dicționar german-român*. Ediția II. Cor. 3 60.

Alphonse Daudet. Fromont și Risler. *Moravuri pariziene*. Roman premiat de Academia Franceză. Cor. 1-20, plus 20 fil. porto.

H. de Balzac. *Moș Goriot*, 90 fil. plus 10 fil. porto.

Cea mai potrivită carte pentru copii:

Contesa de Segur. *Povestiri cu zâne*. (Cu multe ilustrații) trad. de Ludovic Daus 90 fil. plus 10 fil. porto.

Pentru copii. Edmondo de Amicis. *Cuore*. (Inimă de copil.) Ediție nouă și complet ilustrată. Bibl. pentru toți nri 426-429, Cor. 1-20, plus 10 fil. porto.

Vasile Conta. *Incercări de metafizică materialistă*. Bibl. pentru toți nri 863-864, 60 fil. plus 10 fil. porto.

Wilhelm Hauff, *Cerșetoarea dela podul Artelor*. Bibl. pentru toți nri 806-807, 60 fil. plus 10 fil. porto.

Dr. Gustave Le Bon. *Nașterea și moartea Materiei*, 30 fil. plus 5 fil. porto.

La Arme. Cor-Mars. *Versuri de St. O. Iosif*. Muzica de baritonul C. E. Petrescu. Prețul 1 cor. plus 10 fil. porto.

Ediția III. a harta teritorului de reintregirea Dobrogei românești, cu noua graniță fixată definitiv și exact conform protocolului din tratatul de pace încheiat la 28 Iulie 1913 Prețul franco 50 fil.

Horváth Béni

mehanic

Nagyvárad, Kossuth Lajos-u. 18 sz.

Recomandă în atenția publicului din loc și provincie, atelierul său mehanic aranjat de nou, unde primește comande și reparări de lucruri ce aparțin în branșe precum mașini de cusut, de scris, biciclete și gramofone, etc. — Utensiliile acestor mașini le are în depozit.

Reparaturile se efectuează repede și prompt.

Ho 1221

TELEFON: 11-75.

Mo 1222

Mokos Sándor

VOPSEȘTE! CURĂȚEȘTE!

Primește spre vopsire și curățire chimică haine de femei, bărbați și copii. Pentru comoditatea on. public am deschis o prăvălie în Zöldfa-Passage nr. 93. — Spăl guleri și manșete în mod inecceptionabil.

Fabrica: strada Körös nrul 13.

Localul colectiv: în Zöldfa-Passage nr 93 și în str. Rákoczi 7.

— Prețuri fixe! —

Mokos Sándor
Oradea-mare (Nagyvárad).

Kratochvill Agoston turnătorie de lucrări de artă și firme.

BUDAPESTA, VII., Cserhát u. nr. 22.

Ka 143-30

Tabele de firmă vârsate din bronz și zinc pentru ofițeri, medici, avocați, ingineri, arhitecți, execută frumos și modern. Cea mai mare fabrică în branșa aceasta în Ungaria.

DROGHERIE.

Țin în depozit și comand tot felul de medicamente, specialități igienice, cosmetice și instrumente medicale și optice din patrie și străinătate, după prețurile din Capitală.

Bandaje, pasamente și instrumente pentru veterinari, etc. etc, dulapuri de siguranță conform ordinului ministrului reg. ung. de interne.

Articlii pentru casă și economie etc., vinuri curative, cognacuri, rumuri engleze, tea etc. zahar curativ și totfelul de articlii de drogherie.

Gumă pentru îngrijirea copiilor, sticle pentru supt, *Soxleth, Nestlé, Kufeke, Theinhardt, Phosphatine.* — Instrumente auxiliare pentru moșit.

Săpunuri curative, minerale și cosmetice.

PARFUMURI.

PARFUMURI.

Royer et Gallet, Ch. Houbigat
L. T. Piver, Marque d'Orsay etc.

Gumă! Ape curative și minerale.

Rugând binevoitorul sprijin al on. public sunt cu deosebită stimă:

Drogheria „La împăratul Romanilor”

BISERICA-ALBĂ, (Fehértemplom) str. Târgului nr. 58.

(Do 763)

Nagy és Délczeg

PIETRAR

BISTRITA, (vis-à-vis) de cimitirul evanghelic.

Atrage atențiunea on. public din loc și provincia asupra
magazinului de pietre mormântale și atelierului de pietrărie.

Bogat asortiment de monumente mormântale de marmoră de Carrara, granit, sienit, porfir, labrador etc — Execută totfelul de lucrări de pietrărie și sculptură în piatră, după orice desen, precum în monumente mormântale, s. Treime, cruci pe lângă drum și lucrări de piatră pentru clădiri, și stilul cel mai frumos și modern. Renovarea și auirea monumentelor vechi mormântale se execută prompt și ieftin. — Prospecte și deseneuri la dorință trimet gratis și franco. — Renumita mea firma să n'o confundați cu alte firme similare. Na 1347

Krisztián József és Fia

PÉCS,

fabricanți de lumini de ceară; cel mai mare stabiliment peste Dunăre pentru înălbirea cerii. Magazin de oleiu de ars, tămâie și alte necesarii — pentru biserici.

Szigligeti-országút nr. 3.

Filială: Jókai-tér nrul 9.

Telefon nr. 424.

Oferim on. d. preoți și curatori bisericești excelențele și renumitele noastre lumini din ceară curată de albine, executate sub îngrijirea noastră perso-

Prețuri gratis și franco.

nală din cel mai excelent material. — Productele noastre sunt întrebunțate de către numeroase catedrale și vre-o 300 de biserici parohiale.

Ki 1384

Prețuri moderate.

Prima fabrică pentru lipit și tăiat cu autogen.

Körmendy Ferencz és Tsa

BUDAPESTA, IX. Üllői út 117 szám.

Telefon 20-59.)

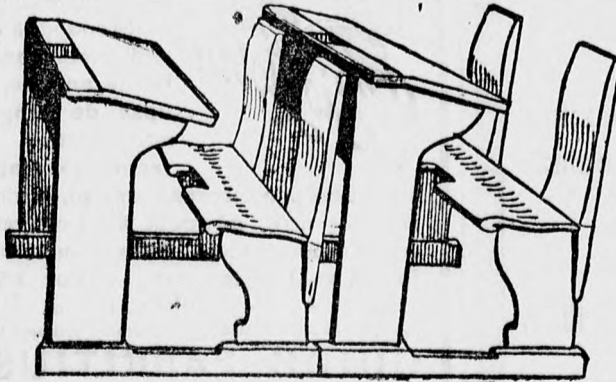
Invenție ungurească, brevet propriu!**Pistolul cu penește!** Pistolul nu se încălzește!

Specialități pentru aranjarea lipirei autogen.

Primește spre lipire orice obiecte de fier și metal, precum și cazane, apoi execută re-
oitoare de apă, boilere și corpuri recitoare.

(Ko 199-120)

CORNEL JUCU

mare stabiliment
pentru aranja-
mente moderne
de școale și bi-
serici. ::

LUGOS,

strada Hunyadi nr. 11 și str. Corvin 9.

Telefon 24.

Ju 762

Atelier modern pentru curățirea hainelor.

Curățire modernă și foarte frumoasă a hainelor de sădă, batist, eponge, pânză etc.

Se primește spre curățire și călcare halne de bărbați.

— Vopsire modernă de haine în culori la modă. —

Knapp Sándor, Arad

Institut de vopsitorie, curățire chimică și spălarea cu aburi a albiturilor.

Local de primire: colțul străzii Weitzer János, vis-à-vis de posta principală. Stabilimentul: str. Magyar-utca nr. 26. — Comenzile din provincie se execută prompt și conștiințos. Ka 1247

Ciorapi pentru școală, negri și bruneți, după preț-curent în calitate de încredere.

3000 metri dantele
acum
numai 9 fil.

Ciorapi, mătăasă curată
3 cor. 85 fil.
părechea, se pot vedea
în galantar.

HALA DE DANTELE

ARAD, numai Andrassy-tér, palatul Fischer Eliz.

Dantele în culori, alb, negru și crem în toată lățimea, cele mai noi modele, dantele malin zilnic sosesc.

Dantelă pentru colete, cele mai frumoase modele, preț surprinzător de ieftin.

Perdele de dantelă cu prețuri reduse la metru.

Noutăți de modă în Pliseuri, Fișut și colete La Fayette.

Ciorapi și mănuși calitate extraordinară în toate prețurile, mare asortiment de desfacere, negre, brunete, albe și în toate colorile potrivite după culoarea hainei.

Toffelul de podoabe pentru haine și cele de trebuință.

Serviciu cu îngrijire prompt și iute.

ROG A PRIVI GALANTARUL.

Hoffmann Sándor, magazin de dantele, Arad,
bulevard Andrassy nrul 20.

Comandele din provincă momentan se execută.

Ciorapi străbătuți modelați de cari renunță ai mai ținea în depozit, îi vând cu jumătate preț.

2500 metri de pan-
glică lată acum
numai 55 fil.
Ocaziune.

Ho 1888

Ciorapi cu călcăle dublu
de mausolin în toate
colorile,
acum 1 cor. 20 fil.
preț de reclam.

Capital social Cor. 1.200.000.

Telefon nr. 188.

Post sparcassa ung. 29,349.

Banca generală de asigurare societate pe acții în Sibiu — Nagyszeben.

este prima bancă de asigurare românească, înființată de institutele financiare (băncile) române din Transilvania și Ungaria.

Prezidentul direcțiunii:

PARTENIU COSMA, DIR. EXECUTIV AL „ALBINEI” și PREZIDENTUL „SOLIDARITĂȚII”.

„Banca generală de asigurare” face tot felul de asigurări, ca asigurări contra focului și asigurări asupra vieții în toate combinațiunile. Mai departe mijloacește: asigurări contra spargerilor, contra accidentelor și contra grindinei.

Toate aceste asigurări „Banca generală de asigurare” le face în condițiile cele mai favorabile.

Asigurările se pot face prin orice bancă românească, precum și la agenții și bărbații de încredere ai societății. — Prospekte, tarife și informațiuni se dau gratis și imediat. — Persoanele cunoscute ca avizatori buni și cu legături — pot fi primite oricând în serviciul societății.

„Banca generală de asigurare” dă informațiuni gratuite în orice afaceri de asigurare fără deosebire că aceste afaceri sunt făcute la ea sau la altă societate de asigurare.

Cei interesați să se adreseze cu încredere la:

„Banca generală de asigurare” DIRECȚIUNEA: SIBIU—NAGYSZEBEN (CASA „ALBINA”), AGENTURA PRINCIPALĂ PENTRU COMITATUL ARAD, BÉKÉS, CSANÁD, BIHOB, TIMIȘ, TORONTÁL, CARAȘ-SEVERIN Arad str. Jozsefföherceg nr. 1 (lângă Banca „Victoria”).
Ba 240—156) Telefon nr. 850

Agentură principală: IULIU ROȘESCU, Cluj (Kolozsvár), Kossuth L.-u. 26.

Agentura principală Lugos, la filiala „ALBINA”.

Cea mai bună carte bisericească!

CANTORUL BISERICESC

sau cuprinsul vecerniei, utreniei liturgiei pe 8 glasuri, împreună cu rânduiala serviciului tuturor sărbătorilor de pe întreg anul și a tipicului bisericesc. Aranjat de învățătorul **George Bujigan**. Aceasta carte nu trebuie să lipsească din nici o biserică, precum din nici o casă creștină. Cu peste 450 pagini. Prețul unui exemplar broșat e 10 cor., legat în pânză 12 cor., în pele 14 cor.

De vânzare la:

Librăria „CONCORDIA” (Tribuna), ARAD, strada Deák-Ferenc nrul 20.

FARMACIE ORĂȘENEASCĂ „LA VULTURUL NEGRU”

Cea mai fină și mai excelentă apă de gură

„ADLER-THYMOL-MUNDVASSER”

— scutită prin lege în toate statele culturale. —

Această apă de gură are o aromă fină și foarte plăcută, are efect binefăcător asupra gingiilor și îi scutește de stricăciune. Această apă de gură depărtează orice miros de gură și încetează durerile de dinți. Intrebuițată ca gargarismă la aprinderi catarale de gât, această apă de gură este un mijloc de casă indispensabil.

Această apă de gură este analizată, aprobată și recomandată de următoarele persoane marcante:

Dr. F. K von Wingard, chimic, Viena. — Dr. Bela Bruck, policlinician, Budapesta. — Dr. Arthur Schwarz. — Dr. Alexandru German. — Dr. Hugo Albert, medic de regiment. — Dr. Friedrich Simbirger. — Dr. Pavel. — Paula Leeder, ces și reg. soție de secretar de curte. — Bertha Binder-Martinovska, cântăreață de operă, membră a eperei populare din Viena. — Rudolf Miess, comisar de curte în biroul primmăreșalului curții M. Sale. — Gustav Kessler, ces. și reg. prim comisar de marină.

Premiată: în 1913 la Paris, cu premiul I, cu diplomă, crucea de onoare și medalie de aur; în 1912 la Viena, cu premiul I, cu diplomă, crucea de onoare și marea medalie de aur. (Sa 1346)

FRIEDRICH D. HERBERTH, BISTRITZ-B-SZTERCZE.

Atelier tehnic pentru reparat și atelier propriu p. nichelat cu putere electrică.

Pollinger Mihály

mecanic Po 1123

Timișoara-Fabrică, Széna-tér 8.

Reparator specialist pentru tofelul de mașini de cusut, biciclete, arme, revolvere și gramofone. — Cele mai complicate reparaturi se execută în mod artistic, cu prețuri moderate.

Serviciu prompt. :: Garanță.

In mai multe rânduri decorat. :: Fondat în anul 1884

Heckenast János

constructor de altare, sculptor și auritor. Restauratorul diecezei de Szombathely.

Pregătește: iconostase, altare, amvoane, cripte, statui sfinte și întregul aranjament bisericesc, în orice stil, conform pretenziunilor artistice și pe lângă prețuri convenabile. Se recomandă la renovarea altarelor vechi. — Planuri și cataloage trimis gratuit precum și primirea muncii o face pe spesele sale proprii. Primește spre aurire tot ce se ține de această bransă. He 1402

Prețuri moderate. :: Condițiuni favorabile de plată.

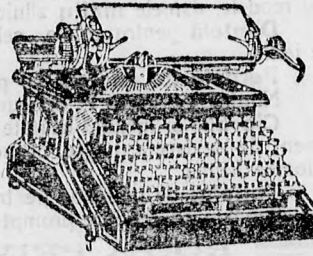
FISCHER BÉLA,

fotograf, FĂGĂRAȘ — (FOGARAS), piața cetății.

Pregătește fotografiile cele mai moderne, măriți de fotografii familiare, grupuri și tablouri după orice fotografie veche, cu prețurile cele mai ieftine. Execut cărți poștale cu fotografii, fotografii pe porțelan pe pietrii monumentale, după orice fotografii. Fi 1045

— Comandele din provincie se execută prompt și conștiințios. —

INȘTIINȚARE.

Aducem la cunoștința on. public, că despărțământul nostru de covoare l-am predat domnului

JONÁS BERTALAN,

care-l va conduce și pe mai departe în localitățile noastre.

lar, întreprinderea noastră de aranjamente moderne pentru birouri am amplificat-o. Acest nou despărțământ al nostru dela 1 MAIU n. se află

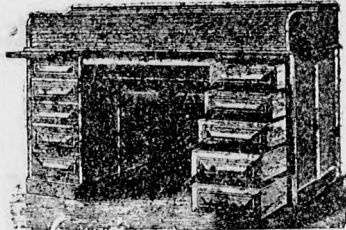
în noile noastre localități

— din palatul MERBL (lângă prăvălia-Linoleum).

Ca reprezentanții principali în sudul Ungariei ai renumitei mașini de scris SMITH PREMIER și JERRY și ai mobilelor americane pentru birouri, ținem în localitățile noastre

expoziție permanentă de mobile p. birouri și mașini de scris. Cercetarea acestei expoziții nu obligă să cumpărați.

Considerând că atelierul nostru de reparări l-am mărit și l-am aranjat modern precum și în urma excelențelor conducători, suntem în măsură a satisface celor mai delicate pretențiuni în mod prompt și conștiințios. Rechizitele noastre americane sunt din calitate excelente, și se vând cu prețuri

originale de fabrică. Primim și mai departe îngrijirea mașinilor de scris și reparări și orice comandă o executăm în modul cel mai culomt și prompt. — Rog și pe mai departe binevoitorul sprijin suntem cu stîmă:

Maitinszky Pál és Társa, Temesvár.

prima întreprindere de aranjamente moderne pentru birouri și stabiliment de mașini de scris „SMITH” din Ungaria-de-sud. Ma 129

Prima fabrică de instrumente muzicale a lui

FRANZ FROHMAN

LUGOS, strada Bonnáz nr. 10.

Depozit bogat, și foarte bine sortat de violini artistice noi și vechi și pentru școală, citeră, clarinete și instrumente de suflat, harmonice și părți de instrumente etc., precum și armonizarea (incordarea) pianelor o execută excelent.

Gramofone, plăci, asortiment bogat. — Corzi (strune) din străinătate cu ton curat pe lângă garanță. — Reparaturile se execută conștiințios și artistic (F 1316)